

ฉาปนกิจจานุสรณ์ คุณแม่มั่น อุคมเวช

959.3
ข129ก
ร.2

959.3
ข129ก
ร.2

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 10110 โทร. 2584002-3

๑๕๑.๓

Y 129๗

ร.๒

18 พ.ย. 2520

กรุงยโสธร

นครธมในประวัติศาสตร์ไทย

ขจร สุขพานิช

พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทอง

มนู อุดมเวช

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุโขทัย ๒๑ พระโขนง กรุงเทพมหานคร โทร. ๑๑๒๑๗๘. ๑๑๒๐๔๑

ฉาปนกิจจานุสรณ์

คุณแม่ม้วน อุดมเวช

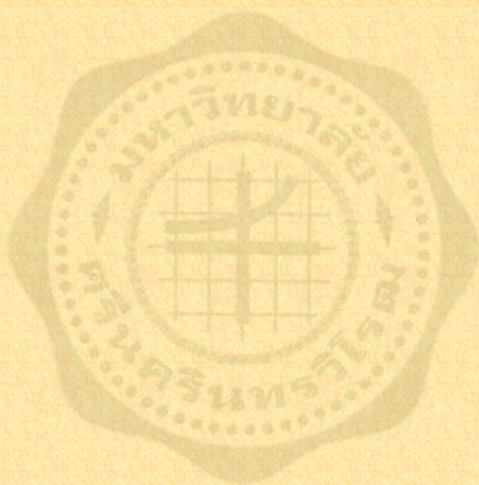
ณ เมรุวัดมิ่งมงคลาวร

ต. ท่าทราย อ. เมือง จ. นครนายก

๑ เมษายน ๒๕๑๕

66310

พิมพ์ที่ ร.พ. เจริญธรรม 160 เสาชิงช้า นครหลวงฯ โทร. 229242

นายการุญ สกุลรัตน์เจริญ ผู้พิมพ์โฆษณา 2515

คำนำ

ในงานฉาปนกิจศพ คุณแม่ครั้ง^{๕๕}นี้ ลูกๆ เห็นพ้องกันว่า ควรพิมพ์หนังสือขึ้นเป็นที่ระลึกด้วย และท่านอาจารย์ ดร. บจร สุขพานิชกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยก็ได้กรุณาอนุญาตให้นำเรื่อง “กรุงยโสธรนครธม ในประวัติศาสตร์ไทย” มาลงพิมพ์ ซึ่งทางคณะเจ้าภาพขอแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ^{๕๕๖}ที่นี้ด้วย

พร้อมกันนี้ได้นำบทความเรื่อง “พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอยู่หัว” ซึ่ง มนุ อุตมเวช หลานคนหนึ่งของคุณแม่เขียนขึ้นขณะกำลังศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทย ๑ ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา

คณะเจ้าภาพขอขอบพระคุณทุกท่านที่มาร่วมในงานฉาปนกิจครั้งนี้เป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือให้งานนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี.

คุณแม่ม้วน อุดมเวช

ขาดะ ปีมะเส็ง ๒๔๓๖

มรณะ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๓

ประวัติสังเขป

แม่ม้วน อุดมเวช เกิดเมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๓๖
ที่บ้านท่าทราย ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัด
นครนายก เป็นบุตรคนที่ ๕ ของนายห่วง นางปลีก ศรีมงคล
ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านท่าทราย ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนคร
นายก จังหวัดนครนายก แล้วได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านคอนยอ ตำบล
ท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก มีอาชีพทำ
นา มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันคือ

๑. นางเหลื่อ ใจหอม
๒. นางนันทน์ จวนอง
๓. นางจันทร์ ม่วงกลิ้ง
๔. นายฉาย ศรีมงคล
๕. นางม้วน อุดมเวช
๖. นายฉุย ศรีมงคล
๗. นายฉิว ศรีมงคล

แม่ม้วน อุดมเวช ได้ทำการสมรสกับนายปลอด อุดมเวช
บุตรหมอน้อย นางชิว ที่บ้านท่าทราย ตำบลท่าทราย อำเภอ

เมืองนครนายก จังหวัดนครนายก มีบุตรธิดาด้วยกันรวม
๗ คน คือ

๑. นายเมียน อุดมเวช สมรสกับนางไป อุดมเวช
อยู่บ้านดอนยอ มีบุตรธิดารวม ๘ คน

นายวิชัย อุดมเวช บ้านดอนยอ

น.ส. มณี อุดมเวช ครู ร.ร. วัดโสมนัสการรัง

นาย วิเชียร อุดมเวช บ้านท่าทราย

ส.ท. จินตา อุดมเวช ค่ายจักรพงษ์

นายวัฒนา อุดมเวช

นาย อตุลย์ อุดมเวช กำลังศึกษาที่วิทยาลัยครู

อยุธยา

ด.ช. วิรัตน์ อุดมเวช

ด.ญ. เพียว อุดมเวช

๒. นายแมน อุดมเวช (ถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์)

๓. นายหมอน อุดมเวช ครูใหญ่ตรี ร.ร. วัดใหญ่
โพธาราม สมรสกับนางน้อม อุดมเวช อยู่บ้าน
ท่าทราย มีบุตรธิดารวม ๕ คน

น.ส. นิยมล อุดมเวช อาจารย์โทวิทยาลัย

ครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก

นาย มนูญ อุดมเวช อาจารย์ตรีวิทยาลัยครู
เพชรบุรี เพชรบุรี
(กำลังศึกษาต่อปริญญาโท สาขาอุดมศึกษา
และการฝึกหัดครูวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประ
สานมิตร)

น.ส ประไพพรรณ อุดมเวช บ้านท่าทราย
น.ส ยุพาพรรณ อุดมเวช บ้านท่าทราย
น.นอ. มโน อุดมเวช โรงเรียนนายเรืออากาศ

๔. นางเมาะ สุขทอง สมรสกับนายมูล สุขทอง
อยู่บ้านดอนยอ มีบุตรธิดารวม ๕ คน

นาง ประมวล

นาง ประทวน

นาง ประทีป

นาย สุทัศน์ สุขทอง

ท.ญ กัลยา สุขทอง

๕. นายเมือง อุดมเวช พ.ม, กศ.บ. ศึกษาพิเศษโท
ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดนครนายก สมรสกับ
นางปราณี อุดมเวช ครูใหญ่ตรี ร.ร ชลนายก
สงเคราะห์ มีบุตร ๒ คน

นาย จีรพงษ์ อุดมเวช กำลังศึกษาที่คณะ
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นายธีรศักดิ์ อุดมเวช กำลังศึกษาที่คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๖. นางมาน ทรงแประดิษฐ์ สมรสกับ นายเยื้อง
ทรงแประดิษฐ์ อยู่บ้านดอนยอ มีบุตร ๑ คน

ด.ช. สมัคร ทรงแประดิษฐ์

๗. ด.ช. สวง อุดมเวช (ถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์)
แม่มีวัน อุดมเวช ได้เริ่มป่วยกระเสาะกระแสะมาตั้ง

แต่ พ.ศ. ๒๕๑๑ ด้วยโรคชรา แต่ด้วยความเอาใจใส่ของลูกๆ
ทุกคนที่ได้พยายามให้นายแพทย์ทำการรักษาพยาบาล ให้อาหาร
ให้ยาบำรุงเป็นอย่างดี จึงมีชีวิตยืนยาวมาได้จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓
แต่ก็มีอาการหายบ้างป่วยบ้างเรื่อยๆ มา จนถึงปลายเดือน
พฤศจิกายนได้เริ่มป่วยอีกและมีโรคอื่นแทรก ไม่สามารถจะเยียวยา
รักษาให้หายได้ แม่มีวันได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ณ บ้าน
นายเมียน อุดมเวช บุตรชายคนโต ที่บ้านดอนยอ ตำบลท่า
ทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เมื่อวันที่ ๕
ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ เวลาประมาณ ๑๕.๓๐ น. คิดอายุ
ได้ ๗๗ ปี

แม่ม้วน อุดมเวช เป็นผู้พี่ผู้เฒ่าในการศึกษาเล่าเรียน ได้พยายามศึกษาเล่าเรียนจนสามารถอ่านหนังสือได้ตั้งแต่ยังเป็นสาว เมื่อทำการสมรสแล้วสามารถอ่านตำรายาแผนโบราณช่วยสามีประกอบยาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะว่านายปลอด อุดมเวช ผู้สามีมีอาชีพเป็นแพทย์แผนโบราณด้วย แม่ม้วนเป็นผู้มีใจโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่พี่น้องและบุคคลทั่วไป ทั้งเป็นผู้ที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเอาใจใส่ในเรื่องการบุญการกุศลอยู่เสมอ ส่วนในด้านการประกอบอาชีพนั้นก็เป็นผู้มีความมานะบากบั่นทำมาหากินในทางสุจริตร่วมกับสามี จนเป็นผู้มีฐานะมั่นคงพอสมควร สามารถปลูกฝังบุตรธิดาให้มีครอบครัวและมีฐานะมั่นคงทุกคน

ในบั้นปลายของชีวิต เมื่อบุตรธิดามีครอบครัวเป็นหลักฐานหมดแล้ว แม่ม้วนก็ได้อุปสมบทนายปลอด อุดมเวช ผู้สามีปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดมณฑลธารว ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ในระยะนี้แม่ม้วนยังได้มีโอกาสทำบุญมากยิ่งขึ้น ไปทำบุญทั่วทุกๆ วันพระมิได้ขาด นอกจากเจ็บป่วยไม่สามารถจะไปได้ แม่ม้วนมีความปิติเป็นอันมากที่ได้อุปสมบทบุตรชายทุกคนและยังได้อุปสมบทสามีอีกด้วย

นอกจากนั้น แม่ม้วน ยังได้อุปการะพระภิกษุสาย ศรี
มงคล ซึ่งเป็นบุตรของน้องชาย (นายฉุย ศรีมงคล) ให้ได้
ไปจำพรรษา ณ วัดบางแพรกเหนือ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอ
เมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมจนสอบได้
เปรียญ ๗ ปัจจุบันนี้คือ พระมหาสาย ฐานมธุโล (ศรีมงคล)
เจ้าอาวาสวัดบางแพรกใต้ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัด
นนทบุรี

คำไว้อาลัย

แม่ได้จากลูกไปแล้ว ถึงแม่แม่จะจากไปอย่างไร้วัน
กลับมาอีกก็ตาม คำสั่งสอนของแม่ พระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ยัง
อยู่กับลูก ๆ ทุกคน แม่จากลูกไป เป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่
ในชีวิตของลูก ๆ ถึงลูกจะรู้ว่า วันหนึ่งแม่จะต้องจากลูกของแม่
ไปก็ตาม แต่ลูกทุกคนก็ไม่สามารถจะหักห้ามความเศร้าโศกเสีย
ใจความอาลัยรักได้ ในเมื่อวันนั้นมาถึง แม่เป็นร่มโพธิ์ทองของ
ลูก แม่ให้ความอบอุ่น ความร่มเย็น ความเมตตาปรานีและ
เป็นจอกว้างใจของลูก แม่ของลูกจำ ขอให้แม่ไปเกิดคอยลูก แล้ว
ลูกของแม่ทุกคนจะอธิษฐาน ขอให้ไปเกิดเป็นลูกของแม่อีกใน
ชาติหน้า ขอกุศลผลบุญที่แม่และที่ลูกทุกคนได้สร้างสมไว้จงเป็น
พลปัจจัยส่งให้แม่ ได้ไปเสวยสุขเกษมสำราญตามความปรารถนา
เถิด.

ลูก ๆ ของแม่

กรุงยโสธร—นครธมในประวัติศาสตร์ไทย

บजर สุขพาณิชย์

กรุงยโสธร หรือ นครธม เป็นนครหลวงของประเทศ
กัมพูชามาแต่รัชสมัยพระเจ้ายโสธรมัยครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.
๑๔๓๓ ถึง ๑๔๔๔ เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๔ ในราชวงศ์กัมพูชา ซึ่ง
พระเจ้าไชยวรมันที่ ๒ เป็นปฐมวงศ์ นี่เป็นเรื่องราวที่แน่นอน
รับรองกันแพร่หลายในตำราวิชาประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ฉบับ
ที่แพร่หลายคือ ฉบับของศาสตราจารย์ ยอช เซเดส ในภาษา
ฝรั่งเศส^(๑) และฉบับของศาสตราจารย์ ดี.อี. ฮอลล์ ในภาษา
อังกฤษ^(๒) แต่ประวัติศาสตร์ไทยในตอนนั้นยังเลื่อนลอยอยู่

ในสมัยพระเจ้ายโสธรมัยนั้น ชนชาติไทยได้เริ่มลงมา
ตั้งบ้านเมืองแล้วทางตอนเหนือประเทศไทย ดังหลักฐานปรากฏ
ในหนังสือเก่าชื่อ “สิงหนวัติกุมาร”^(๓) ว่า โอรสของท่านผู้
ปกครองแคว้นทางยูนนานพาผู้คนลงมาแสวงที่อยู่อาศัยใหม่ทาง
แคว้นพายัพ ส่วนพระเจ้ายโสธรซึ่งเป็นพระราชบุตรองค์ใหญ่ก็ยัง
ครอบครองแคว้นแคว้นนั้น และสืบสันตติวงศ์ต่อมาอีกหลายร้อยปี
หลักฐานของไทยเรานั้นยังไม่เป็นที่ทราบกันแพร่หลาย เพราะ

หนังสือเก่าของเราเล่มนี้ลงข้อความไว้คลุมเครือ ถ้าผู้อ่านไม่ตั้ง
สมาธิให้แน่วแน่ อ่านเพียงผ่าน ๆ ไปก็อาจจะไม่สังเกตเห็นความ
สำคัญต้งว่า คือ หนังสือเล่มนี้ระบุข้อความว่า โอรส ๔ องค์
ของพระยา “วongตีฟาง โพธิญาณ” กรุงวิเทหราช พาผู้คน
ลงมาสร้างบ้านเมืองใหม่ในแคว้นพายัพเมื่อจุลศักราชได้ ๒๒๕
(หรือ พ.ศ. ๑๔๐๗) และระบุเมืองที่สร้างในครั้งนั้นว่า หริภุญ
ไชย และเขียงดาวซึ่งคลุมเครือไม่กระจ่างแจ้งก็ คือ ชื่อ
“วongตีฟาง” “วิเทหราช” และยังระบุโอรส ๔ องค์นั้นว่า
เป็นถาษิมชื่อ วาสุเทพ สุทนต์ะ ปพาน กัณตสีบุตร ทำให้
ความเข้าใจของผู้อ่านไขว้เขวไป จับไม่ติดว่าจะเกี่ยวข้องกับ
บรรพบุรุษของชนชาติไทยอย่างไร การเขียนข้อความเป็นเชิง
อรรถเช่นนี้ จำต้องมีการตีความหมายให้กระจ่างเสียก่อนว่า
“วongตี” คือ วังตี คือผู้ประกาศตนเป็นพระมหากษัตริย์ใน
แคว้นยูนนานเทียบเท่ากับฮ่องเต้ หรือจักรพรรดิของประเทศจีน
ในสมัยเดียวกัน ส่วนกรุง “วิเทหราช” นั้น คือ แคว้นแคว้นยูนนาน
อันเป็นชื่อซึ่งนักศึกษารุ่นใหญ่หลายคนลงความเห็นไว้^(๔) ซึ่งใน
ศักราชนี้ (พ.ศ. ๑๔๐๗) ต้องหมายความว่าถึง “น่านเจ้า” จะ
หมายถึงรัฐเล็กๆ อันเป็นองค์ประกอบของราชอาณาจักรน่านเจ้า

ไม่ได้ และถาชี ๔ คนนั้น ไม่ใช่ถาชีซีไพร่ตามความเข้าใจ
 ปัจจุบันของเรา แต่ท่านคือโอรสของกษัตริย์ผู้ครอบครองแคว้น
 แคว้น “น่านเจ้า” ซึ่งในพุทธศักราชนั้นตรงกับรัชกาลของพระ-
 เจ้าชีล่ง (Chi-Loung) ผู้ขึ้นเสวยราชย์ใน พ.ศ. ๑๔๐๓
 ตั้งพระนามพระองค์เองว่าวังต๋ หรือฮ่องเต้ เป็นการประกาศ
 กษัตริย์นิหารเทียบเท่าพระเจ้าฮ่องเต้แห่งกรุงจีน พระเจ้าชีล่ง
 ผู้ทรงนำกองทัพกว้อปรต๋วยรพลจำนวนมากไปตีเมืองญวนเหนือ
 คือ อันหนัมใต้ใน พ.ศ. ๑๔๐๖^(๕) (ดังปรากฏในเอกสารจีน
 ชื่อ Man-Shu^(๖) เป็นพยานหลักฐานอยู่) พระเจ้าแผ่นดินพระ-
 องค์นี้ยังได้ยกกองทัพบุกมณฑลเสฉวน เมื่อ พ.ศ. ๑๔๑๕ ยึด
 หัวเมืองต่างๆ ได้เป็นอันมาก แต่สิ้นครหลวงของมณฑลนั้น คือ
 เมืองเซงตูไม่ได้ ข้อความตั้งว่า เอมิล โรเชร์เขียนไว้ (ประชุม
 พงศาวดารภาคที่ ๗๗ ตีพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๐๔) พระ-
 เจ้าชีล่ง สวรรคตใน พ.ศ. ๑๔๒๑ พระโอรสองค์ใหญ่ทรง
 พระนามที่เรียกกันทั่วๆ ไปว่า “ฟ้า” ได้สืบราชสมบัติต่อมา
 กษัตริย์ผู้ได้รับพระราชทานเจ้าหญิงจีนมาเป็นพระมเหสี แต่
 ด้วยกลอุบายอันแยบยลของขุนนางจีน แม้ทัพคนสำคัญของพระ-
 องค์ ๓ ท่าน ได้ถูกกำจัดในขณะเข้าไปเผ่าฮ่องเต้ในประเทศจีน
 เป็นเหตุให้กำลังของบ้านเมืองถอยอำนาลง และในที่สุดก็

เริ่มเสื่อมโทรมจนพระองค์เองต้องถูกลอบปลงพระชนม์เมื่อ พ.ศ.
๑๔๕๐

ข้อความในหนังสือสังฆนวัตกัมมารของเรา เรื่องโอรส ๔
พระองค์ของฮ่องเต้แคว้นยูนนาน พาผู้คนลงมาสร้างบ้านเมือง
ใหม่ทางแคว้นพายัพในตอนเหนือของประเทศไทย เมื่อพุทธ
ศักราช ๑๔๐๗ เปรียบเทียบหัวข้อกับเหตุการณ์ในทางแคว้น
ยูนนานในราชอาณาจักร “น่านเจ้า” ในระหว่าง พ.ศ. ๑๔๐๓
จนถึง ๑๔๕๐ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าซ่ง และโอรสองค์
ใหญ่ พระเจ้าลงซุน หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ฟ้า” ยัง
ไม่มีการพิจารณากัน ข้าพเจ้าจึงขอเสนอมาเพื่อให้บรรดานัก
ประวัติศาสตร์ได้ช่วยกันพิจารณาว่าจะมีส่วนสัมพันธ์กันมากน้อย
เพียงใด ส่วนการรับรองความสัมพันธ์ของแคว้นน่านเจ้า
กับบ้านเมืองใหม่ในแคว้นพายัพในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ นี้ จะ
ดำเนินไปอย่างไร ก็อยู่ในดุลยพินิจของท่านทั้งหลาย มีข้อ
สังเกตอยู่ข้อหนึ่งซึ่งยังคงหาคำตอบไม่ได้ก็คือว่า เหตุใดนักประ-
วัติศาสตร์แต่โบราณของเราจึงเรียกโอรสของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่เป็น
ราชาธิปไตยไปเสีย เช่น ราชิวาสเทพ ราชิสัททันตะ เป็นต้น
ก็เหลือทราบ ทำให้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ไทย คลุม
เครือไปด้วยเรื่องคาถาอาคมซึ่งไม่ควรจะมาปะปนกับวิทยาศาสตร์
ของวิชา^๕นเลย

การที่กรุงยโสธร นครธรรม ได้รับการสถาปนาเป็นนครหลวง เมื่อราว พ.ศ. ๑๔๓๓ และการที่เจ้านายไทย ๔ องค์จาก “น่านเจ้า” พาผู้คนลงมาสร้างบ้านเมืองใหม่ในแคว้นพายัพ เมื่อราว พ.ศ. ๑๔๐๗ จึงเป็นเวลาใกล้เคียงกันมาก คือห่างกันเพียง ๒๖ ปีเท่านั้น กรุงยโสธรเจริญเติบโตตามกาลสมัยจนแผ่อำนาจมาครอบคลุมน่านเจ้าพระยาได้บ้างในบางครั้งฉับไต่บรรพบุรุษของชาติไทยก็สามารถตั้งตัวขึ้นได้ทางแคว้นพายัพก่อนแล้วจึงแผ่ขยายอาณาเขตลง มาถึงเมือง ลพบุรี ได้ฉับนั้น จนสามารถ “ขมิกลาง” ประกาศเป็นประเทศเอกราช เมื่อ พ.ศ. ๑๕๔๔^๑ แต่ครั้งนั้นเริ่มรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ ๑ แห่งกรุงกัมพูชา กษัตริย์ผู้ทรงอำนาจมหาศาล เอกราชตั้งว่าจึงน่าจะดับไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไปไผ่สิ้นในหม้อกราว ๑๕๐ ปีต่อมา คือตรงกับรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๑๖๙๔^๒

^๑ นี่เป็นการตีความ หมายความว่า ก่อนรัชกาลพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ ๑ ละโว้คงเป็นเอกราช

^๒ มีนักประวัติศาสตร์หลายท่านระบุความเช่นนี้ เริ่มแต่ศาสตราจารย์ เซเดซ คนสุดท้าย คือ W.O. wolters ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ฉบับ มิถุนายน ๒๕๐๙ หน้า ๙๓ เบ็ญจวรรณ ๔

และแม้ในครั้งนั้นก็จะดับไปอีกเป็นครั้งที่ ๒ ดังภาพสลักนูน
 ที่นครธม ปรากฏเป็นหลักฐานให้ขบคิดเป็นปัญหาว่ากองทัพ
 “สยาม” ถูกเชิญ หรือ ถูกเกณฑ์ให้เข้าร่วมรบอยู่ในกองทัพ
 ของกรุงกัมพูชา แต่ต่อจากครั้งนั้นก็มีการประกาศเอกราชนอก
 ครั้งหนึ่งในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เมื่อราว พ.ศ. ๑๗๑๐ ดังจารึก
 ที่ดงแม่นางเมืองจังหวัดนครสวรรค์เป็นองค์พยานอยู่ ต่อมาอีก
 ราว ๒๐ ปี คือราว พ.ศ. ๑๗๓๐ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้า
 ไชยวรมันที่ ๗ แห่งกรุงกัมพูชา เอกราชตั้งว่าคงดับไปอีก
 พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ แห่งกรุงกัมพูชาพระองค์นั้นเชื่อกันว่าทรง
 อานุภาพมาก สามารถแผ่ขยายอำนาจมาครอบคลุมลุ่มน้ำเจ้า
 พระยาตอนล่างได้แทบทั้งหมด ทรงตั้งเมือง “ลูกหลวง” ที่ลพบุรี
 เพื่อดูแลสอดส่องกิจการของมหาอาณาจักรกัมพูชา เช่นที่เมือง
 สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และข้าพเจ้าอยากจะเสริมต่อไป
 ว่ากินตลอดแถวลงไปจนถึงเมือง “สทิงพระ” (สถลพบุรี หมาย
 เลข ๑๑ ในจารึกพระขรรค์) ในเขตจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน
 เอกราชของไทยเรามาสมบุรณ์เอาตามหลักฐานในครั้งที่ ๔ เมื่อ
 ราวพุทธศักราช ๑๗๕๔ ที่กรุงสุโขทัยซึ่งครั้งนั้นเชื่อกันว่าเป็น
 รัชสมัย พ่อขุนศรีเน่านำถม ดังที่ข้าพเจ้าได้เคยเสนอไว้แล้ว

ณ ที่อัน^(๗) การแผ่อำนาจของกรุงยโสธรนครธม มาครอบคลุม
 ลุ่มน้ำเจ้าพระยามากับ้างน้อย้างตามกาลสมัยปรากฏ ๓ ครั้งดัง
 กล่าวแล้ว คือในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ พระเจ้าสุริยวรมัน
 ที่ ๒ และพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ถึงจะมีการถกเถียงคัดค้านกัน
 อยู่บ้างก็ประปราย^(๘) นักศึกษาส่วนใหญ่คงยอมรับตามมติของ
 ศาสตราจารย์ยอช เซเตส แต่เรื่องการพยายามประกาศเอกราช
 ของไทย ๔ ครั้งดังกล่าวแล้ว เฉพาะครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๑๕๕๔
 ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๑๖๙๘ มีแต่เอกสารจีนแสดงเป็นหลักฐาน
 ไว้ว่าทางกรุงละโว้ส่งคณะทูตไปเจริญทางพระราชไมตรีกับกรุงจีน
 ยังไม่มีนักประวัติศาสตร์คนใดเน้นความสำคัญของการประกาศ
 เอกราชของชนชาติไทยในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ๒ ครั้งนี้ เพราะ
 ต่างยังเชื่อตามมติของศาสตราจารย์ ยอช เซเตส กันว่า กรุง
 ละโว้ในครั้งนั้นมีชนชาติมอญเป็นใหญ่ครอบครองเมืองอยู่ คน
 ไทยเรานั้นยังหาได้พากันลงมาจนถึงเมืองละโว้ไม่ บทความ^(๙) จึง
 จะกล่าวแถมให้เห็นว่าความเชื่อดังว่าอาจจะไม่ถูกต้อง ส่วนการ
 ประกาศเอกราชครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๑๗๑๐ อันมีจารึกตั้งแม่
 นางเมืองเป็นพยานหลักฐานอยู่นั้น จารึกตั้งว่าเป็น ๒ ภาษา คือ
 ภาษาบาลีและภาษาเขมร

สำหรับจารึกภาษาบาลีนั้น นับว่าเป็นภาษาบาลีที่ปรากฏในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเก่าที่สุด แต่ข้อนี้เราควรจะใคร่ครวญคาถาเขมรมาอันเป็นการจารึกภาษาบาลีมีอยู่อย่างแพร่หลายในประเทศไทยด้วย เพราะลักษณะตัวอักษรที่ปรากฏในจารึกคาถาเขมรมา เป็นลักษณะอักษรของหลายยุคหลายสมัยเป็นของสมัยเก่าที่สุดก็มี เช่นที่พบเมืองอุ้มทอง และเมืองนครราชสีมา ส่วนที่พบที่นครปฐมเป็นลักษณะตัวอักษรที่ไม่ค่อยเก่านัก คือ ตัวอักษร ปัลลวะ แม้กระนั้นคาถาเขมรมารุ่นหลังนี่ยังเป็นลักษณะตัวอักษรเก่ากว่าจารึกภาษาบาลีที่ดงแม่นางเมืองอยู่ดี บางทีท่านผู้เสนอมติตั้งว่า (คือ ศาสตราจารย์ยอช เซเตส์) จะค้ำนึ่งแต่จารึกภาษาบาลีในแง่การเมือง ไม่รวมเอาเรื่องธรรม (ัมมะ) ปะปนอยู่ด้วย ถ้าเช่นนั้นมติของท่านก็เป็นจริง คือเรามีจารึกภาษาบาลี พ.ศ. ๑๗๑๐ ที่ดงแม่นางเมืองนี้เก่าที่สุด รองลงมา ก็เห็นจะเป็นจารึกลานทอง ภาษาบาลีพบ ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองสุพรรณบุรี จารึกอันหลังนี้ไม่ลงศักราช แต่ข้าพเจ้าเชื่อตามข้อความในจารึกนั้นว่า เป็นเรื่องราวก่อนปีสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คือก่อน พ.ศ. ๑๘๙๔

อีกด้านหนึ่งของจารึกดงแม่นางเมือง จังหวัดนครสวรรค์
 นั้นว่าเป็นภาษาเขมร นี่จะหมายความว่าจะเป็นภาษาเขมรดังที่
 ชาวพนมเปญในปัจจุบันใช้อยู่กระนั้นหรือ แต่เพราะจารึกนี้เข
 ก็น่าจะเป็นภาษาเขมร ท่านจึงตัดความเชื่ออื่นในเรื่องชนชาติไทย
 ออกจากกรอบ ครองจังหวัดนครสวรรค์ ในศักราช นั้นไปเสียเลย
 อันที่จริงเพราะภาษาไทยของเรามีการประดิษฐ์และใช้กันรุ่มหล้ง
 มาก คือในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง จึงได้มีนักศึกษานอกความ
 เห็นและก้เชื่อกัน เป็นทิวแถวว่าชนชาติไทยจะมีอำนาจก่อนพยาน
 หลักฐานนั้นมากนักไม่ได้ คือ เชื่อว่าพ่อขุนรามคำแหงเองเป็นไทย
 พระเชษฐาและพระบิดาของท่านก็ยอมรับว่าเป็นไทย แม้แต่พ่อขุน
 ผาเมืองและพระบิดาของท่าน คือพ่อขุนศรีเน่านำถมก็คงยอมรับ
 ว่าเป็นไทย^๑ แต่การยอมรับดังว่าจบลงเพียงเท่านั้น ประวัติ
 ศาสตร์ของชนชาติไทยก่อนรัชสมัยของพ่อขุนศรีเน่านำถม “ยัง
 เคลือบคลุมอยู่ในความไม่แน่นอนของอดีต” นี่เป็นมติของ
 ศาสตราจารย์ยอช เซเดส และผู้สมัครเป็นศิษยานุศิษย์ของท่าน

^๑เซเดส (Les etatsc หน้า ๓๒๗) ยอมรับว่า บิดาของพ่อ
 ขุนผาเมืองเป็นไทย แต่ไม่ระบุพระนามให้ พระนามของท่าน
 ตามจารึกสุโขทัยหน้า ๒ คือ พ่อขุนศรีเน่านำถม

เพราะฉะนั้นการประกาศเอกราชครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๑๗๑๑ บรรดานักประวัติศาสตร์ก็ยังไม่คำนึงว่า เป็นการประกาศเอกราชของไทยมีการยอมรับแต่เพียงว่าราชวงศ์ศรีธรรมมาโศกราชผู้ครอบครองบ้านเมืองเป็นอิสระในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เมื่อ พ.ศ. ๑๗๑๐ ไม่ขึ้นต่อกัมพูชา และคงมีราชธานีอยู่ที่กรุงลโวหรือลพบุรี ส่วนการประกาศเอกราชครั้งที่ ๔ คือเมื่อราว พ.ศ. ๑๗๕๘ นั้น นักประวัติศาสตร์มีความเห็นว่าศักราชนั้นเป็นจุดเริ่มต้นในการที่องคตพพของกรุงกัมพูชาเสื่อมต้อยถอยอำนาจลงในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แต่ก็ไม่ได้มีการเน้นให้เห็นว่านครราชสีมาของพ่อขุนศรีเน่านำถม ผู้ประกาศเอกราชและครอบครองราชอาณาจักร เป็นใหญ่อยู่ที่เมืองศรีสัชนาลัย-สุโขทัย มีราชอาณาจักรลงมาทางทิศใต้ “สองแสนพยาม” คำว่าพยามนี้ปทานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่าตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “วยาม” หมายความว่าถึง ๑ วา หรือ ๒ เมตร ข้าพเจ้าได้เคยเสนอคำๆ นี้ไปให้ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส ให้ทราบในจดหมายส่วนตัวเพื่อแสดงให้เห็นว่าราชอาณาจักรของพ่อขุนศรีเน่านำถม แผ่ลงมาทางทิศใต้ถึง ๒๐๐,๐๐๐ วา หรือ ๔๐๐ กิโลเมตร คือจากกรุงสุโขทัยลงมา ๔๐๐ กิโลเมตรทางทิศใต้ ถ้าวัดโดยทางตรงตามแผนที่ก็จะถึงอ่าวไทยแถวจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ขอให้ท่านเอาจวงเวียนจับดูตามแผนที่ว่า

จะเป็นอย่างนั้นหรือไม่? แต่ท่านศาสตราจารย์ เซเตส ตอบว่า
 “ท่านไม่อยู่ในฐานะที่จะทราบเรื่องเหล่านี้” คือตัดปัญหาไม่ยอม
 พิจารณา เพราะฉะนั้นการประกาศเอกราชของไทยทั้ง ๔ ครั้ง
 ดังกล่าวแล้ว เมื่อผู้รู้ผู้ยิ่งใหญ่ยังไม่ยอมรับเอาพิจารณา เราจึง
 ไม่ค่อยพบผู้ที่กล่าวถึงเรื่องเอกราชของไทย จากบรรดาศิษย์ของ
 ท่าน ข้าพเจ้าจึงขอเสนอมาให้พวกเราได้อินจันกันเองอีกครั้ง
 หนึ่ง เพราะในเรื่องเอกราชของชาติไทย จะยอมให้คนอื่นแม้
 จะเป็นสัพพัญญู เป็นผู้ชขาด กระนั้นหรือ?

ส่วนกรุงยโสธรนครธมนี้ เมื่อสถาปนาและแผ่ขยาย
 อำนาจเข้ามาในลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้จนราว พ.ศ. ๑๘๔๐ คือ มี
 เวลาแผ่ขยายอำนาจได้ในบางครั้งในระยะ ๔๐๐ ปี ก็ถึงวาระที่จะ
 ถดถอยต้อยอำนาจลงไปบ้าง คือเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๔๐ นั้นเอง
 อันตรงกับรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย หลักฐานของ
 จินชือ จูตากวน (๕) คนในราชวงศ์หงวน ขณะที่ยังอยู่ในคณะ
 ทูตจีนมาเยี่ยมเยือนกรุงยโสธรนครธม ได้บันทึกข้อความไว้ว่า
 Sieno^(๑๐) หรือกรุงสยามได้รุกรบเผ่าลญบ้านเมืองของกรุงกัม
 พูชาเข้าไปเป็นจำนวนมาก พระเจ้าผู้ครองกรุงกัมพูชาในเวลานั้น
 ต้องถูกถอดออกจากราชบัลลังก์ พระราชบุตรเขยซึ่งต่อมาทรง

พระนามว่าอินทรวรมันที่ ๓ ทรงกะเกณฑ์ผู้คนป้องกันกรุงยโสธร นครธมเป็นการใหญ่ และเมื่อกองทัพกรุงสยามตีนครธมไม่ได้ และถอยทัพกลับไปแล้ว พระราชบุตรเขยผู้^{๕๔} ๕๕ จินบนเสวยราชย์ ครอบครองบ้านเมืองสืบต่อมา นี่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า อำนาจของกรุงกัมพูชาเริ่มเสื่อมลง ดินแดนที่เสียไปแก่กรุงสยาม ในครั้งนั้นน่าจะเป็นดินแดนภาคอีสานทั้งหมด และดินแดนทาง ทิศตะวันออกและทิศใต้ของเมืองลพบุรี อันมี นครนายก ฉะเชิง- เทรา จนถึงจันทบุรี ในที่สุด ก็คงตกอยู่ในแคว้นแคว้นของกรุง- สู้โขทัย อนึ่งเพราะจันระบุการรวบรวมราชอาณาจักร Sien และ Lohu เข้าไว้ด้วยกัน ใน พ.ศ. ๑๘๔๐ ^{๕๖} จึงเชื่อได้ว่ากรุงสู้โขทัย ได้ผนวกเอาดินแดนของกรุงละโว้ เข้าไปในราชอาณาจักรไทยแต่ ครั้งนั้นแล้ว และจันชนานามราชอาณาจักรใหม่ว่า Sienlo เมื่อ พ.ศ. ๑๘๔๐

ส่วนการตีกรุงยโสธรนครธมได้รวม ๓ ครั้ง คือในรัช- สมัยพระรามาธิบดีอยู่ทอง ในรัชสมัยพระบรมราชาขุนหลวงพะงั่ว ต่อด้วยรัชสมัยพระราเมศวร และครั้งสุดท้ายในรัชสมัยพระบรม- ราชเจ้าสามพระยา หลักฐานของฝ่ายไทยเราลงไว้ไม่สมบูรณ์ คือ มีปรากฏในพระราชพงศาวดารหลวงประเสริฐ เฉพาะในครั้งที่ ๓ เท่านั้น ^{๕๗} (๑) ส่วนครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ หลักฐานฉบับ^{๕๘} ๕๙

ไ้ระบุนั้นไว้ให้ไม่ ส่วนทางพงสาวดารเขมรกรุงกัมพูชาเองระบุว่า
 กรุงยโสธรนครธม ต้องเสียแก่กองทัพไทยในรัชสมัยพระรามา
 ธิบดีอยู่ทอง เมื่อจุลศักราช ๗๑๕ ปีมะเส็ง (ตรงกับพุทธศักราช
 ๖๘๙๗) นับเป็นครั้งที่ ๑ ส่วนครั้งที่ ๒ กรุงยโสธรนครธมเสีย
 แก่กองทัพไทยในจุลศักราช ๗๓๕ ปีฉลู (ตรงกับพุทธศักราช
 ๑๙๑๗) ในครั้งที่ ๒ นั้นทางฝ่ายไทยตั้งเจ้านายเขมรชื่อพระอินทร
 ราชอาชนเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แต่ต่อมาถูกพวกเขมรด้วยกันเอง
 ครอบครองพระชนม์เสีย แต่เรื่องการเสียกรุงยโสธรนครธมในครั้ง
 ที่ ๓ พงสาวดารเขมรไม่ได้กล่าวถึง คือมิได้มีข้อความซึ่งเป็น
 เรื่องราวเหตุการณ์ของบ้านเมือง ในระหว่างจุลศักราช ๗๕๕
 ถึงจุลศักราช ๗๙๕ ระยะเวลา ๔๐ ปี พงสาวดารเขมรข้ามไป
 เสียเฉย ๆ (๑๒) อันที่จริงพระราชพงสาวดารฉบับหลวงประเสริฐ
 ของเราระบุข้อความเกี่ยวกับกรุงยโสธรนครธมในตอนนั้นว่า—

“ศักราช ๗๙๓ กุนศก สมเด็จพระบรมราชาเจ้า (สาม
 พญา) เสด็จไปเอาเมืองนครหลวงได้แลท่านจึงให้พระราชกุมาร
 ท่านครอินทรเจ้าเสวยราชสมบัติเมืองนครหลวงนั้น...” พระนคร
 อินทรเจ้าผู้เขียนเชื่อว่าเป็นราชกุมารของกษัตริย์เขมรองค์ก่อน)

ถ้าจะเอาพระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวง

๒๑

ประเสริฐมาเทียบกับพงสาวดารเขมร (ในประชุมพงสาวดารภาคที่ ๑) จะเห็นได้ว่า พระนาม อินทราชา ปรากฏในพงสาวดารว่า เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งจากพระเจ้าแผ่นดินไทยให้ครองกรุงกัมพูชาในจุลศักราช ๗๓๕ เมื่อกรุงยโสธรนครธมเสียแก่กองทัพไทยเป็นครั้งที่ ๒ และพระนามนหรืออีกลีละเยียง คือ พระนครอินทราชา เป็นพระนามที่ได้รับแต่งตั้งให้เสวยราชสมบัติเมืองนครหลวงเมื่อจุลศักราช ๗๙๓ อันเป็นครั้งที่ ๓ ที่เสียนนครธมให้แก่ฝ่ายไทย จึงเห็นได้ว่าพระราชพงสาวดารของเราเองฉบับพิศดาร เช่นฉบับพระราชหัตถเลขา กล่าวเรื่องการคืนนครธมได้เป็น ๓ ครั้ง แต่ฉบับหลวงประเสริฐระบุไว้เพียงครั้งเดียว ส่วนพงสาวดารเขมรกรุงกัมพูชาระบุว่าการเสียนนครธมเพียง ๒ ครั้ง ส่วนครั้งที่ ๓ นั้น พงสาวดารไม่ได้กล่าวถึง และไม่ได้อ้างถึงเหตุการณ์ใดๆ เลย ตลอดระยะเวลา ๔๐ ปี คือตั้งแต่จุลศักราช ๗๕๕ ถึง จุลศักราช ๗๙๕ ด้วยเหตุนี้เราจึงจำต้องพินิจหลักฐานของประเทศอื่นเช่นของประเทศจีน เป็นต้น มาตรวจสอบว่าความเป็นจริงนั้นเป็นอย่างไรได้ การใช้เอกสารภาษาจีนมาให้เป็นประโยชน์ในเรื่องนี้ เราจำเป็นต้องแสวงหาเอกสารดังกล่าวเอามาไว้ แล้วยังต้องมีความรู้ในภาษาจีนเพียงพอที่จะตรวจดูเอกสารนั้นให้เป็นประโยชน์ และนอกจาก

ความรู้ทางด้านภาษาจีนแล้ว เราจำต้องมีพื้นฐานในวิชาประวัติศาสตร์ไทย—เขมร และประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ในวงกว้างไว้เสียก่อน จึงจะพินิจพิจารณาปัญหาเรื่องการเสียกรุงยโสธร นครธมได้อย่างถ่องแท้ บุคคลที่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ มีศาสตราจารย์ W.O. Woltera ด้วยผู้หนึ่ง และท่านได้ใช้เวลาราว ๒ ปี ในการตรวจเอกสารจีนเปรียบเทียบกับพระราชพงศาวดารของไทย และของเขมรตอนนั้นและเรียบเรียงเป็นบทความ

ในบทความใหม่เยี่ยมของศาสตราจารย์ ดับเบิลยู โอ วอลเตอร์ส ตีพิมพ์ไว้ในวารสารชื่อ “Asia Major” ที่กรุงลอนดอน ฉบับที่ ๑๒ เล่มที่ ๑ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ศาสตราจารย์วอลเตอร์ให้ข้อบทความว่า The Khmer King at Bassan (1371-3) มีข้อความโดยย่อว่า กษัตริย์แห่งกรุงกัมพูชาอันมีนครหลวงอยู่ที่กรุงยโสธร นครธมได้สูญเสียพระนครหลวงรวม ๓ ครั้ง คือครั้งแรกในปลายรัชกาลพระรามาธิบดีอยู่ทอง ครั้งที่ ๒ ในรัชกาลพระบรมราชาขุนหลวงพริ่งต่อด้วยรัชกาลพระราเมศวรโอรสพระรามาธิบดีอยู่ทอง และครั้งที่ ๓ อันเป็นครั้งสุดท้ายซึ่งกรุงยโสธรนครธมจะดับสลายไป คือ ในรัชการพระบรมราชาเจ้าสามพระยา

บทความนี้ เป็นการค้น บทความของ L.P. Baijgs

“Siamelr aftaeks ตา Angkor before 1430” ตีพิมพ์ไว้ในวารสาร Far Eastern Quarterlg ฉบับที่ ๘ เล่มที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๔๔) ในบทความสั้น บริกส์ กล่าวว่า เท่าที่ท่านได้สอบสวนหลักฐานต่างๆ ดู มีพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต่างๆ ของไทย เช่น ฉบับหลวงประเสริฐและฉบับพระราชหัตถเลขาเป็นต้น ท่านเชื่อว่ากรุงศรีอยุธยาตีกรุงไชยสงครามแตกเพียงครั้งเดียว คือ ใน ค.ศ. ๑๔๓๑ ในรัชกาลพระบรมราชาเจ้าสามพระยา ซึ่งว่ามีการตีกรุงไชยสงครามได้ใน ๒ ครั้งแรก ตามข้อความในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา นั้น ท่านไม่เห็นด้วย และถ้าเป็นจริงดังนี้ ทำไมฉบับหลวงประเสริฐของไทยจึงไม่กล่าวถึงเสียเลย

ศาสตราจารย์ W.O. Wolters ผู้ซึ่งได้พิจารณาหลักฐานต่างๆ ของไทย ขอบเขตของจีน (ท่านอ่านภาษาจีนได้ และมีเอกสารภาษาจีนให้ท่านได้ศึกษา ในมหาวิทยาลัยลอนดอน และ คอร์เนลล์) ยอมรับว่า พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐของไทยมิได้ระบุว่า กรุงศรีอยุธยาตีกรุงไชยสงครามได้ใน ๒ ครั้งแรกนั้นจริง (๑๓) ไปมีการระบุถึงว่า อยู่ในฉบับอื่น เช่น ฉบับพระราชหัตถเลขา เป็นต้น แต่ทั้งนี้ก็เป็นการระบุตรงกัน

กับข้อความในพงสาวดารของกัมพูชาเอง เมื่อเป็นเช่นนี้จะหมายความว่า ผู้แต่งพงสาวดารของพระนคร คบคิดกันนำเรื่องไม่จริงมาให้เป็นเรื่องจริงกระนั้นหรือ และถ้าทำเช่นนั้น ใครจะเป็นผู้ได้ประโยชน์ ? ที่เห็นได้ชัดก็คือว่าทางกรุงกัมพูชาจะเป็นผู้เสียประโยชน์ เพราะตนถ้าไม่เคยเสียกรุงใน ๒ ครั้งแรกนั้น จะเขียนว่าเสียกรุงเพื่อประโยชน์อันใด ? แต่หลักฐานที่สำคัญว่ากรุงยโสธรนครยังไม่เคยเสียกรุงก่อน ค.ศ. ๑๔๓๑ ถึง ๒ ครั้ง จะเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏในหลักฐานจีนของราชวงศ์หมิง

คือหลักฐานจีนของราชวงศ์หมิง และพงศาวดารเขมร ปรากฏข้อความว่าในปลายรัชกาลพระรามาธิบดีอุทองที่นครธมได้กษัตริย์กัมพูชาเสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองปาสาณชั่วระยะหนึ่ง แล้วเสด็จกลับมาประทับที่กรุงยโสธรอีก ต่อมาในรัชกาลพระบรมราชาขุนหลวงพะงั่ว พระองค์นครธมได้เป็นครั้งที่ ๒ ครั้งนั้นเจ้านายไทยปกครองนครธมถึง ๖ ปี กษัตริย์กัมพูชาต้องเสด็จไปประทับอยู่ที่เมือง จตุร मुख หรือพนมเปญ และเมื่อเจ้านายไทยที่นครธมถูก “ลอบฆ่า” กษัตริย์กัมพูชาจึงกลับมาประทับที่นครธมอีก และกรุงยโสธรนครเป็นที่พักประทับจวบจนรัชกาลสมเด็จพระบรมราชา เจ้ามสมเด็จพระยาทรงติได้เป็นครั้งที่ ๓ ต่อจากนั้น

นครธมก็กลายเป็นเมืองร้าง เพราะกะษัตริย์กัมพูชาองค์ต่อ ๆ มา
ต้องอพยพเร่ร่อนประทับอยู่ตามเมืองต่าง ๆ เป็นการชั่วคราว จน
ในที่สุดจึงมาประทับอยู่ที่เมืองละแวก (เขมรเขียน “ลงแวก”)
ในปลายรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒

บทความของศาสตราจารย์ ^๕ นมขุบทความ ^๕ ตั้งแต่หน้า ๔๔-๔๗ ใช้
ตำราและหนังสือเป็นหลักฐานอ้างอิง ๑๐๗ ฉบับ ใช้เวลาศึกษา
และขีดเขียนกว่า ๒ ปี เมื่อตีพิมพ์ออกมาแล้ว เข่นึกเป็นหลักฐาน
ที่นักประวัติศาสตร์ไทย ควรจะเสวงหามาตรวจดูและแปลเป็น
ภาษาไทยให้ได้ใช้ศึกษากันให้แพร่หลายต่อไป

ข้อความเท่าที่อ่านมานี้ ^๕ ระบุเรื่องราวอย่างฉะฉานอยู่
ข้อหนึ่ง ^๕ ซึ่งยังไม่เป็นทหราบกัน ^๕ และว่าตามความที่ถูกต้องควร
แต่ยังไม่ม้นักประวัติศาสตร์คนอื่นรับรอง หรือแม้แต่รับเอาไปถก-
เถียงกัน กล่าวคือ ชนชาติไทยลงมาสร้างบ้านแปลงเมืองเมื่อ
พ.ศ. ๑๔๐๗ โดยระบุเมืองหริภุญไชยและเมืองเชียงดาวเป็นปฐม
ข้อความ ^๕ ปรากฏอยู่ในหนังสือ สິงหนวติกุมาร ^๕ ซึ่งเป็นหนังสือ
ของเมืองเหนือเขียนด้วยตัวหนังสือและภาษาเมืองเหนือ ใครจะ
เป็นผู้แต่งไว้และขีดเขียนขึ้นเมื่อปีใดยังไม่ปรากฏชัด เท่าที่พอ
สืบได้บ้างคือมีการลอกคัดต่อ ๆ มาหลายครั้งหลายหน และมีสิ่ง

สำคัญพระบุไว้มาก็คือ มีการอ้างถึงตำนานเก่าซึ่งผู้แต่งหนังสือ
 “สิงหนวัตกุมาร” ใช้เป็นหลักฐานคือ “ตำนานหลวง” อันที่
 จริงหนังสือเก่าอีกเล่มของเราเขียนเป็นภาษาบาลี ใช้ชื่อเป็นที่
 รู้จักแพร่หลายว่า “จามเทวีวงศ์” กระทั่งถึง “พระजारึก” หรือ
 ที่มาของหนังสือนั้นว่าเป็นจารึกเก่าแก่ แต่ทั้ง “ตำนานหลวง”
 และ “พระजारึก” คงว่าปัจจุบันอยู่ที่ไหนก็ยังไม่ได้ ถ้าใคร
 ค้นหากำเนิดนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นหลักฐาน ก็จะเป็นการสร้าง
 รากฐานคุณประโยชน์ให้แก่วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งจนบัดนี้ยัง
 ง่อนแง่นโคลงเคลงตามวิชาการด้านอื่น ๆ ของไทยเรา

ผู้ที่เคยอ่านเรื่อง “จามเทวี” แลชินกาลมาลีปกรณ์
 หรือแม้แต่พงศาวโยกกก็คงจำเรื่อง ฤๅษีวาสุเทพและฤๅษีสุนันทะ
 ได้ ว่ามีส่วนในการสร้างหริภุญไชย และยังมีส่วนในการส่งทูต
 มาอัญเชิญพระนางจามเทวีธิดา กษัตริย์แห่งละโว้ให้ขึ้นไปครอง
 กรุงหริภุญไชยด้วยศักราชเกี่ยวกับเจ้าชายวาสุเทพ และเจ้านาย
 ผู้น้องใน “สิงหนวัตกุมาร” และศักราชในเรื่อง “จามเทวีวงศ์”
 เกี่ยวกับกรุงหริภุญไชยผิดกันไปมากก็จริง แต่เรื่องศักราชกาล
 เวลาไทยเราไม่เคยมีข้อเสียนักว่าแม่นยำและเราก็ไม่ควรติติงยึด
 มั่นในศักราชซึ่งหนังสือเก่าเล่มนั้นนั้นว่าไว้ แต่สิ่งสำคัญควบคู่กันไป

แต่แม่นย่านักกค้อช้อบุคคล และเหตุการณ์เรื่องราวในชนน
 หนังสือเก่าสอเล่มของเราระบุช้อบุคคล และช้อเรื่องราวเมือง
 หริภุญไชยไว้ตรงกันคือเจ้าชายवासเทพ และเจ้าชายสุทนต์
 ผู้เป็นโอรสของกษัตริย์ครองดินแดนแห่งแคว้นยูนนานได้สร้าง
 เมืองหริภุญไชยขึ้นแล้วด้วยเหตุผลกลใดก็ตามไม่ครอบครองเมือง
 เสียเอง กลับส่งทูตมาเมืองละโว้ ทูลอัญเชิญให้กรุงละโว้ส่ง
 เจ้านายไปครอบครองเป็นบันเป็นประมุขของหริภุญไชย ใน
 เรื่องกาลเวลาครั้งนั้นจะเป็นต้น ๆ จุลศักราช (ตามจามเทวีวงศ์)
 คือราว พ.ศ. ๑๒๐๐ หรือถัดมาอีก ๒๐๐ ปี (ตามสิงหนวัติกุมาร)
 คือราว พ.ศ. ๑๔๐๐ ก็ยังไม่ใช่เรื่องสำคัญนัก แต่มีสิ่งสำคัญกว่า
 คือว่าเมืองเจ้านายไทยทุกชนสร้างเมืองหริภุญไชยหรือลำพูนขึ้น
 แล้วจะเป็นด้วยเหตุผลกลใดก็ยังไม่ทราบ กลับส่งทูตมาเชิญทาง
 กรุงละโว้ให้ส่งเจ้านายไปครอบครอง และทางกรุงละโว้ก็ส่ง
 จิตาทรงพระนามจามเทวีขึ้นไปตั้งราชวงศ์ครองกรุงหริภุญไชยสืบ
 ต่อมาอีกหลายร้อยปี ปัญหาที่น่าคิด และยังไม่เห็นคำตอบใน
 ชนนก็ค้อว่า กรุงละโว้ในครั้งนั้น (พ.ศ. ๑๒๐๐ หรือ ๑๔๐๐)
 เป็นอาณาจักรปกครองด้วยชนชาติอะไร ? จะเป็นมอญหรือไทย ?
 ถ้าเป็นมอญตั้งศาสตราจารย์เซเดชเสนอไว้ ทำไมเจ้าชายवासเทพ
 และพระอนุชาจึงส่งทูตมาทูลเชิญเจ้านายมอญให้ขึ้นไปปกครอง

พวกท่านซึ่งเป็นไทย? ความเป็นมอญเองกรุงละโว้ในครั้งนั้น
และความเป็นมอญของนครปฐม นครสวรรค์ และหริภุญไชย^๕บน
อยู่กับจารึกภาษามอญ ซึ่งมีปรากฏเป็นองค์พยานอยู่ ที่เป็น
หลักเกณฑ์ที่ศาสตราจารย์ใหญ่ ๆ ได้วางไว้ ดังนั้นความเป็นไทย
ของละโว้นครปฐม และหริภุญไชย จึงเป็นไปได้ เพราะไม่
ปรากฏชัดหลักฐานทางจารึกภาษาไทยสนับสนุน พวกเราจะยอม
รับหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นคล้ายคำพิพากษาของศาลฎีกาประกาศออก
มากระนั้นหรือ? เมื่อเราหาจารึกมาสนับสนุนไม่ได้ เราก็คต้อง
พยายามหาสิ่งอื่น ๆ มาเป็นองค์พยาน

ข้าพเจ้าเสนอเรื่องนั้นมากเพื่อให้นักประวัติศาสตร์ไทย
ได้ใคร่ครวญดู อันเรื่องกรุงยโสธรนครธมเป็นเรื่องแน่นอนซึ่ง
นำมาใช้เป็นหลัก ส่วนเรื่องการสถาปนากรุงหริภุญไชย (และ
เชียงใหม่) บ้านเมืองยังมีอยู่ให้เห็นได้ ไม่ใช่ตั้งเมือง “โยนก-
เชียงแสน” ของเจ้าสิงหนวัติ ซึ่งพวกเรายังไม่ทราบกันว่าตั้งอยู่
ที่ตรงไหน มีแต่เชื่อกันอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ก็ยังไม่มีการขุดค้น
นำรากฐานของเมืองมาตีแผ่ให้เห็น อันที่จริงเรื่องต้องการ
สถาปนากรุงหริภุญไชยนั้น มีหนังสือจนถึงตอนพระนางจามเทวี
ราชธิดาแห่งกรุงละโว้ นำผู้คนอันชนมาครอบครองบ้านเมืองแล้ว
แต่ตอนสร้างเป็นบ้านเป็นเมืองก่อนเรื่องราวพระนางจามเทวี หนึ่ง

สือที่พูดถึงแม้แต่ข้อความเพียง ๒-๓ บรรทัดก็เห็นปรากฏแต่ใน
 หนังสือ “สิงหนวัติกุมาร” เท่านั้น แต่ข้อความ ๒-๓ บรรทัดนี้
 ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีคามหมายกว้าง เพราะท้าวเรื่องการสร้างบ้าน
 เมืองทางภาคพายัพให้ติดต่อกับเรื่อง “น่านเจ้า” ในแคว้นยูนนาน
 เป็น Missing link ซึ่งนักประวัติศาสตร์ค้นหากันมานาน แต่ก็
 ยังไม่พบ หรือพบแล้ว เมื่อมีการนำเสนอก็ยังไม่ได้รับความ
 สนใจจากเพื่อนนักประวัติศาสตร์ด้วยกัน (คือข้าพเจ้าได้นำเสนอ
 แต่ พ.ศ. ๒๕๐๗) ในสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ฉบับพิเศษ ๑ เป็น
 การระลึกวันเกิดพระยาอนุমানราชนครบ่อนศตวรรษ เมื่อ ๑๔
 ธันวาคม ๒๕๐๗) Missing link นักประวัติศาสตร์ไทยรุ่น
 ก่อน เช่น W.A.R. Wood ไม่ได้กล่าวไว้เลย มีการกล่าวถึง
 เรื่องราวของน่านเจ้าตั้งแต่แรกเรื่อยมาจนถึงคุปไลข่านมาตีได้ ใน
 พ.ศ. ๑๗๙๔ แล้วก็กล่าวถึงเรื่องของไทยสุโขทัยในราชวงศ์ขุน
 บางกลางท่าว ดูประการหนึ่งว่า เมื่อ “น่านเจ้า” ตก ผู้คนก็
 อพยพมาสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแทนอันเป็นการ Over-
 simplification of the facts ความเห็นเช่นนี้ แม้แต่ศาสตราจารย์
 ยอช เซนาส ก็ยังเคยนำเสนอต่อที่ประชุม Pacific Science
 Congress ที่คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ
 พ.ศ. ๒๕๐๐ แต่ตามหลักฐานเรามีอยู่ คือ “สิงหนวัติกุมาร” มี

การระบุ เจ้าชายองค์นำบริวารจากเมืองวิเทหราช ซึ่งนักประวัติศาสตร์หลายท่านตีความหมายว่ายุennan ลงมาสร้างเมืองใหญ่เมื่อ พ.ศ. ๑๔๐๗ และเพราะมีการระบุพระนามพระราชบิดาของพระองค์ว่า “วงศ์ฟางโพธิญาณ” ข้าพเจ้าจึงขอเสนอว่าขงหยางค์แรก คือ “วงศ์” ตรงกับคำว่า “วงศ์” ที่เราเข้าใจกันในปัจจุบันจากกษัตริราช หรือจักรพรรดิอันเป็นพระนามที่ประกาศความยิ่งใหญ่ของพระองค์ เทียบเท่าฮ่องเต้หรือจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักรจีน รัชกาลของฮ่องเต้ในประวัติศาสตร์ยุennan เมื่อ พ.ศ. ๑๔๐๗ คือ พระเจ้าซีลู่ หรือเจ้าหลวงกระบัง (ซีลู่ในตั๋วอักษรจีนจะเขียนว่าอย่างไร ซี จะตรงกับตั๋วอักษร เจ้าทง ใช้หรือไม่ และ ลุง จะตรงกับอักษรจีนในตอนที่น่าจะมีความหมายว่า หลวง หรือไม่ จำต้องมอบให้ท่านผู้รู้ภาษาจีนวินิจฉัย) ในชั้นนี้ข้าพเจ้าขอใช้คำว่า “ซีลู่ หรือ เจ้าหลวง กระบัง” ก็เพื่อจะเป็นการไม่ทักท้วง เพราะยังไม่มีการค้นสอบ เป็นแต่ขมิลงไว้ชั้นหนึ่งก่อน ถ้าค้นสอบแล้วปรากฏว่า ซีลู่ ไม่ใช่คำที่จีนเคยใช้ให้หมายความว่า เจ้าหลวง คำในอัญญประกาศก็ขออนเสีย ยังไม่เกิดความเสียหายแต่อย่างใด เป็นแต่ว่า พระเจ้า “วงศ์ฟางโพธิญาณ” จะใช้พระเจ้าซีลู่ แทนท่านเจ้า

หรือไม่ จะมีชื่อเป็นไทย ๆ ตรงกับคำไหนของเราก็คงเป็นปัญหา
เปิดอยู่

เมื่อเดือนกรกฎาคมปีก่อนข้าพเจ้านำ “สิงหนวัติกุมาร”
ฉบับใหม่จากนครเชียงใหม่มากรุงเทพฯ มอบให้คณะกรรมการ
ชำระประวัติศาสตร์ไทยพิจารณาพิมพ์ออกมาเผยแพร่ หนังสือ
ฉบับใหม่นี้แปลออกเป็นภาษาไทยแล้ว โดยท่านผู้รู้หลายท่าน
ในจังหวัดเชียงใหม่ คุณสงวน โชติสุขรัตน์ เป็นผู้ถอดกรรมสิทธิ์
เพราะเป็นผู้เพียรพยายามค้นหาต้นฉบับโบราณ และแสวงหาผู้รู้
ในนครเชียงใหม่ให้ถอดจากภาษาและตัวอักษรของพม่าให้เป็น
ภาษาไทยและอักษรไทยปัจจุบัน เมื่อใดที่คณะกรรมการชำระประวัติ
ศาสตร์ไทยพิจารณาตีพิมพ์ออกมาก็จะได้ “สิงหนวัติกุมาร” อีก
ฉบับหนึ่งเสริมฉบับเดิมที่เรามีอยู่ ซึ่งกรมศิลปากรตีพิมพ์แล้วเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๗๙

การค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำคัญ
อยู่ที่ว่าเราสามารถแสวงหาหนังสือเก่า จะเป็นภาษาใดไม่สำคัญ
นำออกมาตีพิมพ์เผยแพร่ เพื่อให้โอกาสแก่บรรดานักประวัติ
ศาสตร์ไทยคนอื่น ๆ ได้พิจารณาหรือไม่อันจัดเป็น Positive
contribution ไม่ใช่อยู่ที่ Negative contribution ของ Bviggs
ดังในเรื่อง “นครอม” ไม่เคยถูกทัพไทยตีได้ก่อน ค.ศ. ๑๔๓๐

หรือของ Mote ในเรื่อง คนไทยเป็นเพียงส่วนประกอบที่ไม่
สำคัญของราชอาณาจักรน่านเจ้า^{๓๕} ในเรื่องของท่านหงษ์^๒ ที่
กล่าวถึง^๓ ข้าพเจ้าขออธิบายในโอกาสต่อไป

เรื่องนี้เป็นการเล่นให้เห็นสายสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรน่านเจ้ากับเมืองหริภุญไชยสร้างบนเมื่อ พ.ศ. ๑๔๐๗ คือก่อน
การสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึง ๒๖ ปี และเปิดปัญหาใหม่ให้พิจารณา
ว่าเมืองลพบุรีในเวลานั้นเป็นมอญ ดังมีผู้เสนอไว้ หรือจะเป็น
ของชนชาติเดียวกันกับเมืองหริภุญไชย คือ ชนชาติไทยด้วยกัน

บจร สุปานิช

หนังสือและบทความที่ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง

(๑) George Coedes : Les Etats hindouises d'Indochine et of 'Indonesie, Paris 1948 มีการแก้ไขตีพิมพ์ใหม่เมื่อเร็วๆ นี้

(๒) D.G E. Hall : A History of South—East Asia London 1964 (2nd Edition)

(๓) กรมศิลปากร สืบค้นวิกุมาร—หน้า ๑๒๕ ฉบับแปลไทย นายสุต ศรีสุมวงศ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ (ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๑)

(๔) Ney Elias : History of the Shans Calcutta-1876

ตามบทความนี้ ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ ๙๐ ปีที่แล้ว เนย์ อีเลียส เป็นบุคคลวิสัยสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษประจำประเทศพม่าและเป็นผู้ได้รับเหรียญทองจาก Royal Geographie Society, London เป็นการตอบแทนคุณความดีของท่านในการค้นคว้าเรื่องชนชาติไทยใหญ่ในแคว้นพม่าเหนือท่านเขียนไว้ในหน้า ๑๑ (ตามฉบับพิมพ์ครั้งที่ข้าพเจ้ามีอยู่) ที่ฟุตโน้ต หรือเชิงอรรถว่า

The Pali or classical name of Mung Kyei, or Muang Chei, which properly speaking is the Shan name for China generally, but in reality Yunnan only, is meant. Garnier mentions M. Tche as the Shan name for Yunnan, and the Chinese as a people are known to the Shans as Kyei or Chei, On Colone yule's map of Burma 1855, the classical name for Yunnan is given as Wideharit ; this, however, implies, Mithila for Videha or Vaideha was but another name for the ancient Mithila (see Cunningham, Ancient Geographical India, P 444. Also Milson's Sanscrit Dictionary.)

ข้อความในอัญญประกาศน์ ข้าพเจ้าตีความหมายว่า เมื่อ ๙๐ หรือ ๑๐๐ ปี ล่วงมาแล้วมนกศึกษา ชื่อ เนย อเตยส, การันเอร์, ยูล กัณนิงแฮม และวิลสัน ลงความเห็นว่ วิเทหราช คือแคว้นยูนนาน ท่านเหล่านั้นเป็นบุคคลอยู่ในสมัยพ่อหรือปู่ของเรา ข้าพเจ้าจึงเรียกท่านเหล่านั้นว่า “นักศึกษารุ่นใหญ่” เป็นการแสดงความเคารพในอาวุโสของท่าน แต่สิ่งผิดถูกยังอยู่ในดุลยพินิจของพวกเราหรือลูกหลานในสมัยต่อไปตามหลักฐานใหม่ที่จะค้นคว้าได้

(๕) Man-Shu by Fan-cho เอกสารภาษาจีนลง
 ศักราชเทียบเท่า พ.ศ. ๑๔๐๖ ผู้เขียนชื่อฟั่นจก (Fan cho) เป็น
 เลขาณุกรของข้าหลวงใหญ่จีน แคว้นอันหนัม ต้นฉบับภาษาจีน
 ปราศจากการต่อเติมขณณ^๕ ไม่มีแล้ว มีแต่เอกสารรุ่น ๒ ซึ่งคน
 ข้นหลังนำมารวมไว้ใน “๒๕ ราชวงศ์ของกษัตริย์ในประเทศ-
 จีน” และเอกสารฉบับเจ้าได้เพียรหาและนำมามอบให้กรมศิลป
 ากรหลายปีมาแล้ว แต่จนปัจจุบันก็ยังหาคนแปลไม่ได้ ใน
 ปัจจุบันเอกสารนี้ศาสตราจารย์ G .H. Luce ได้ใช้ความพยายาม
 หลายสิบปีแปลเป็นภาษาอังกฤษ และมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ได้ตี
 พิมพ์ไว้ให้ปรากฏ เมื่อศาสตราจารย์ เฟรเดอริก โมิต เข้ามา
 ปฏิบัติงานในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ข้าพเจ้าก็ได้พูดถึง
 งานแปลของศาสตราจารย์ ยี.เอช. ลูช และได้ให้ศาสตราจารย์
 โมิต ยืมเอาไปศึกษาเปรียบเทียบกับฉบับภาษาจีนของท่าน

(๖) Man-shu by Fan-cpo Translated by G.H.-
 Luce, Published by Cornell Unnivevsity ราว ค.ศ. ๑๙๑๐

(๗) ขจร สุขพานิช : พระเจ้าศรีเนานำถม เป็น
 กษัตริย์องค์แรกของสุโขทัย ใช่หรือไม่? (วารสารสยามสมาคม
 ค.ศ. ๑๙๕๕)

(๘) ในหนังสือ “ข้อฟ้า” อันเป็นนิติสารของมูลนิธิ
 อภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย ในหนังสืออาจารย์ศรีศักดิ์ วาลลิโกตม
 รับเป็นหัวหน้าตอบโต้ข้อเขียนของคนบตี ม.จ.สุภัทรวติศ ดิศกุล
 ในแง่วิชาการ เป็นกิจกรรมของผู้ทรงวิทยาคุณยุคใหม่ ที่คนบตี
 และอาจารย์ในคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร สมครใจ
 มาตอบโต้กันในแง่วิชาการ โดยไม่คำนึงสิ่งอื่นใดนอกจากในแง่
 วิชาการ สิ่งที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นความก้าวหน้าในวิชาการก็คือ
 คนบตี ม.จ.สุภัทรวติศ ดิศกุล ควรจะได้รับคำยกย่องชมเชยว่า
 เป็นบุคคลที่ทรงนำประโยชน์ทางวิชาการ เหนือข้อควรคำนึงใน
 ยุคเก่าคือ กำเนิดและสกุลรุนชาติ แต่เท่าที่อาจารย์ศรีศักดิ์ ฯ
 และคณะตอบโต้มานัน บางครั้งก็น่าหนักน่าฟัง ถ้าพยายาม
 ตอบโต้อยู่ในกรอบวิชาการ ก็จะเป็นนิมิตที่ดีของวิชาโบราณคดี
 ต่อไป

(๙) จูตากวน : ความทรงจำเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม
 ของกัมพูชา (พ.ศ. ๑๘๔๐) แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยปอล-
 เปลิโอต์ (ปารีส ค.ศ. ๑๙๕๑) แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย L.P.-
 Briggs และ A.P. Landon ต่อมาแต่ภาษาไทยยังไม่มีแปล
 (๑๐) นี่เป็นการระบุชื่อ Sienlo เป็นครั้งแรกใน พ.ศ.
 ๑๘๔๐ โดย จูตากวน การที่ท่านผู้ระบุชื่อ Sien ซึ่งเชื่อว่า

กรุงสุโขทัย และ Lohu ย่อเรียกเพียงว่า Lo คือลพบุรี เช่นนี้จะ
หมายความว่าใน พ.ศ. ๑๘๔๐ กรุงสุโขทัยได้ผนวกอาณาจักร
ละโว้เข้าไว้ในอำนาจการปกครองแล้วหรือ ?

(๑๑) ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ ๑-กรมศิลปากร พ.ศ.
๒๔๙๙ พระราชพงสาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐเจ้าหน้า๑๑๘

(๑๒) ประชุมพงสาวดารภาคที่ ๑-กรมศิลปากร พ.ศ.
๒๔๙๙-พงสาวดารเขมร หน้า ๑๖๘-๑๖๙

(๑๓) W-O Wolters : The Khmer King af Basan
1371-3... ตีพิมพ์ในวารสาร “Asia Major” กรุงลอนดอน
ฉบับที่ ๑๒ ตอนที่ ๙

(๑๔) บทความของ L P Briggs : Siamese attacks
on Angkor before 1430” ตีพิมพ์ไว้ในวารสาร Far Eas-
tern Quarterly เล่มที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) เป็นบท
ความที่เสนอความเห็นทาง Negative คือท่านยี้ดพระราชพงสาว-
ดารฉบับหลวงประเสริฐเป็นหลัก ถ้าหลักฐานฉบับนี้ไม่ระบุถึง
เรื่องอะไร ท่านก็ไม่ยอมให้มีเหตุการณ์เกิดขึ้น นอกเหนือจาก
หลักฐานฉบับนี้ระบุไว้ เฉพาะฉะนั้นเมื่อหลักฐานฉบับนี้ระบุ
เรื่องพระรามาธิบดีอยู่ท้องว่า ทรงสร้างวัดพระราม และนิพพาน

ท่านก็ยอมรับเรื่องราวเพียงเท่านั้น ส่วนเรื่องราวในรัชกาลพระ
 รามเสวย หลักฐานฉบับนั้นระบุแต่ว่าทรงเสด็จมาแต่เมืองลพบุรี
 ขนเสวยราชสมบัติ พินิจเจ้าทองล้น แล้วก็นิพนธ์หลักเกณฑ์
 ของ Briggs จึงเป็น Negative contribution ไม่เหมือนบท
 ความของ W.O. Wolters. ซึ่งพิจารณาหลักฐานทั้งหลายประกอบ
 รอบด้าน และลงความเห็นเกี่ยวกับพระราชพงสาวดารฉบับหลวง
 ประเสริฐว่า “ไม่เอื้อในเรื่องราวของราชวงศ์พระรามาธิปัตย์ทอง
 แต่ระบุเรื่องราวของราชวงศ์ ขุนหลวงพะงั่ว อย่างไม่ขาดตกบก-
 พร่อง” จะเป็นด้วยเหตุใดท่านขอให้พวกเราขบคิดกันหาคำตอบ

ส่วนบทความของ Frederick Mote ในวารสารสังคม
 ปรีทรวศน์ ฉบับพิเศษ มิถุนายน ๒๕๐๕ ท่านผู้^{๕๔}เสนอความ
 เห็นเป็น Negative เช่นเดียวกันคือท่านเสนอว่า “ประวัติจีนไม่
 ส่อให้เห็นว่ามีตัวอย่างของชาติใด อันมีภาษาและวัฒนธรรมเป็น
 อิสระแล้วอพยพเคลื่อนย้ายจากเหนือมาสู่ภาคกลาง แล้วลงไปใต้
 จนออกนอกจีนไปในที่สุด” (หน้า ๑๗) ที่เราไม่จำเป็นต้องถามว่า
 โमतแน่ใจหรือว่า ได้ตรวจพิจารณาเอกสารภาษาจีนหมดแล้ว
 จึงกล้ากล่าวเช่นนั้น แต่เราจะถามปัญหาง่าย ๆ แต่เพียงว่าชนชาติ

ทั้งภาษาและวัฒนธรรมเป็นอิสระ จะมีความเป็นอยู่ตกทุกข์ได้ยากอย่างใดเกี่ยวกับความสมบูรณ์พูนสุขอย่างใดของประเทศจีน จนถึงกับจะคอยติดตามจับบันทึกเรื่องราวไว้ ? ถ้าจะมีการจับบันทึกเรื่องราวก็คงเป็นเรื่องราวการกระทบกระทั่งสู้รบกันระหว่างจีนกับชนชาติเหล่านั้น และในความสำเร็จประการหลังข้าพเจ้าพึ่งอาศัยวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาจีนชื่อ Li Chi : The Formation of the Chinese People ลิจี้ เสนอมหาวิทยาลัย Harvard เป็นส่วนประกอบในการได้รับปริญญาเอกในวิชาประวัติศาสตร์เมื่อราว ค.ศ. ๑๙๒๘ ข้าพเจ้าขอคัดข้อความที่เคยเขียนไว้มาตอบโต้ดังนี้

“ หนังสือที่ใช้เป็น หลักสอบสวน พวกคนไทย ในลุ่มน้ำยางขี้ไต้เป็นอย่างดีคือหนังสือของ Dr. Li Chi ชื่อ The Formation of the Chinese People ตีพิมพ์ที่มหาวิทยาลัย Harvard รวม ๔๐ ปีมาแล้ว ปัจจุบันหาได้ยาก ยังไม่มีการพิมพ์ใหม่ Dr. Li Chi ปัจจุบันเป็นนักปราชญ์จีน คนสำคัญประจำอยู่ที่เกาะไต้หวัน ท่านได้ทำการสอบสวนแยกแยะคน จีน ไทย มอญ และญวนไว้ในหนังสือของท่าน และท่านเป็นผู้กล่าวว่า “ดิน

แดนมณฑลเสฉวน ยูนาน เกียงสี อเกียง ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง
 ยูนาน และกุยจิ.....พวกคนไทยเป็นเจ้าของดินเดิมเสียเป็นส่วน
 มาก” จากเรื่อง “การสืบค้นต้นตระกูลไทย” ของขจร สุขพานิช
 กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๒๒

จากผลงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี (ป.อ.บ.)

ปีที่ ๑ เล่ม ๒ เดือนพฤษภาคม ๒๕๑๐

พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทอง

มนู อุดมเวช

เอกสารหลักฐานที่กล่าวถึงการอพยพของพระราช บรรพ
บุรุษของพระเจ้าอู่ทองมีอยู่มากเช่น ตำนานท้าวแสนปม พง-
ศาวดารโยนก พงศาวดารเหนือ พระราชพงศาวดารสังเขป
ตำนานสิงหนวัติ หนังสือราชอาณาจักรสยามของลาลูแบร์^๑ และ
คำให้การชาวกรุงเก่า เป็นต้น แต่เอกสารเหล่านี้ เรื่องราวและ
ศักราชมักจะไม่ตรงกันทำให้ตีความลำบาก นอกจากนั้นยังมีเอก-
สารอื่นที่เกี่ยวข้องพระนาม “อู่ทอง” อีก เช่น ตำนานเมืองนคร
ศรีธรรมราช เป็นต้น

ในที่นี้จะขอแบ่งเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่กล่าวถึงการ
อพยพของพระราชบรรพบุรุษของพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้า
อู่ทอง) ดังนี้

๑. เอกสารที่แต่งโดยผู้ที่อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ประ
กอบด้วย พงศาวดารโยนก ตำนานท้าวแสนปม พระราชพง-
ศาวดารกรุงสยาม ตามต้นฉบับที่บริติชมิวเซียม

^๑ Simon de La Loubere *The Kingdom of Siam*

สำหรับเอกสารที่เขียนขึ้นโดยคนรุ่นรัตนโกสินทร์ นับว่าห่างไกลจากเหตุการณ์มาก ผู้แต่งเป็นผู้บ่งเหตุการณ์อยู่ในชั้นหลัง ๆ และเขียนขึ้นเพื่อการอพยพของพระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งการสร้างกรุงศรีอยุธยาเสร็จสิ้นไปแล้วกว่าสี่ศตวรรษ นอกจากนั้นยังเขียนขึ้นภายหลังจากกรุงศรีอยุธยาอันเป็นพระราชมรดกโดยตรงจากพระเจ้าอยู่หัว แดกไปแล้วเป็นครึ่งที่สอง ซึ่งยังผลให้เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอาจมีอยู่ตลอดจนผู้มีความรู้ต่าง ๆ กระจัดกระจายหายสูญไปมาก ดังนั้นหากจะเปรียบเทียบกับเอกสารที่จะกล่าวถึงต่อไปในกลุ่มที่สองแล้ว เอกสารกลุ่มที่หนึ่งน่าจะเชื่อถือได้น้อยกว่า

๒. เอกสารที่เขียนขึ้นตามคำบอกเล่าของคนสมัยอยุธยา มีอยู่สองเล่ม คือ หนังสือราชอาณาจักรสยาม แต่งโดยลาลูแบร์ และคำให้การชาวกรุงเก่า หนังสือทั้งสองเล่มนี้เขียนขึ้นตามคำบอกเล่าของคนที่มีชีวิตอยู่ในกรุงศรีอยุธยาโดยตรง และชาวกรุงศรีอยุธยาที่เล่าเรื่องราวเหล่านี้ สืบเชื้อสายโดยตรงมาจากคนรุ่นพระเจ้าอยู่หัว โดยมีได้แต่กนิชชานชานขึ้นไปไหนต่อไหนมากมาย ดังนั้นเอกสารหลักฐานทั้งสองฉบับในกลุ่มที่สองนี้จึงน่าเชื่อถือมากกว่า เอกสารหลักฐานกลุ่มที่หนึ่งที่กล่าวมาแล้ว แต่เราก็ต้องไม่ลืมว่า เมื่อลาลูแบร์เข้ามาสอบถามเรื่องราวต่างๆ จาก

ชาวกรุงศรีอยุธยา^๕ เวลาห่างจากสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ถึง ๓๐๐ ปี ดังนั้นอาจมีปัญหारे่องผู้เล่าอาจเล่าผิดพลาดเพราะเป็นเรื่องนานมาแล้ว และจะมีปัญหาเรื่องภาษาที่ต้องแปลกลับไปกลับมาระหว่างผู้เล่าเรื่องชาวไทย และ ลาลูแบร์อีกด้วย สำหรับคำให้การชาวกรุงเก่า ก็เป็นเรื่องที่พิมพ์ขึ้นทีละทีจากปากคำของผู้มีความรู้และข้าราชการไทยตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์^๖ หลังจากสมัยลาลูแบร์อีก ๑๐๐ ปี ถึง ๕๔๖ ปี^๗ จะมีปัญหาเรื่องเวลานั้นนานมาแล้ว และปัญหาเรื่องการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาพม่า จากภาษาพม่าเป็นภาษาไทย อีกเช่นกัน แต่พม่าคงจะสนใจซักถามและมีเวลามาก จึงเห็นได้ว่าในคำให้การชาวกรุงเก่ามีรายละเอียดซับซ้อนมาก และรายละเอียดเหล่านี้จะถูกต้อง หรือขาดหรือเกินความจริงแค่ไหน เราก็ไม่ทราบชัด

๓. เอกสารที่แต่งโดยผู้ที่อยู่ทางเมืองเหนือ มีตำนานสิงหนวัติ หรือตำนานสิงหนวัติเมืองโยนกนครชัยบุรีศรีเชียงใหม่^๘

^๕ กรมศิลปากร คำให้การชาวกรุงเก่า หน้า ๓

^๖ สงวน โขติสุขรัตน์ แปลและเรียบเรียงจากตำนานเดิมของพื้นเมือง อักษรไทยญวน เมื่อมิถุนายน ๒๕๑๑

และพงศาวดารเหนือ สำหรับเอกสารสองฉบับนี้เป็นเอกสารที่เขียนโดยผู้ที่อยู่ไกลจากที่เกิดเหตุจริง ๆ เรื่องของพระเจ้าอู่ทองเป็นเรื่องความเคลื่อนไหว ในตอนที่ลงมาอยู่ทางภาคกลางมาแล้ว ดังนั้นถ้าต้องการความจริงเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว ของพระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทอง เมื่อลงมาทางอยุธยาหรือบริเวณนี้แล้ว 'เราจะหวังพึ่งเอกสารสองฉบับนี้ไม่ได้' ส่วนในเรื่องของพระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทองตั้งแต่ครั้งยังอยู่ทางเหนือ นั้น เอกสารสองฉบับนี้ก็น่าหนักพอสมควรเพราะอยู่ใกล้กับเหตุการณ์ แต่เราก็ต้องคำนึงว่าเรื่องครึ่งนี้เป็นเรื่องปรัมปราดึกดำบรรพ์ ถึงจะอยู่ใกล้กับเหตุการณ์ก็ย่อมวิปลาสคลาดเคลื่อนได้มาก

สำหรับเรื่องของเอกสารหลักฐานนี้ สรุปคือในการพิจารณาต่อไป เราจะพิจารณาตามแนวทางของหนังสือราชอาณาจักรสยามของลาลูแบร์ และหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า และขณะเดียวกันก็พิจารณาเอกสารในกลุ่มที่หนึ่ง และกลุ่มที่สาม ตลอดจนหนังสืออื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

ในหนังสือราชอาณาจักรสยามของลาลูแบร์ ในตอนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย กล่าวถึงพระราชบรรพบุรุษของ

พ. ศ. ๑๓๐๐ พระปฐมสุริยเทพ (พระเจ้าพรหม) ๕
ครองชัยปราการมหานคร ๕ คือองค์ที่ ๑๑ คือพญาสุนทรชัย-
เทพรัตน์^๖ หรือพระทิพยสุนทร^๗ กีย้ายเมืองหลวงไปสร้างใหม่
ที่ท่าเสานครหลวง^๘ ถึงองค์ที่ ๒๒ คือพระพนม^๙ ^{พ. ๑๓๐๓} ก็มีเหตุจำ
เป็นต้องอพยพผู้คนไปนครไทย^{๑๐} ในปี พ. ศ. ๑๗๓๑ และเลย
ไปสร้างและครองเมืองพิบพลี^{๑๑} ด้วย อยู่มาจนถึงองค์ที่ ๒๖ ซึ่ง

๔ จจร สุภพานิช เรื่องความสำคัญของจังหวัดชัยนาทใน
ด้านประวัติศาสตร์ชาติไทย “ห้วงอ้อมไพราย (ที่จังหวัด
ชัยนาท พ.ศ. ๒๕๐๐) หน้า ๒

^a Tehai pape Mahanacon.

^b Ipoja Sanna Thora Thesma Tepat

๗ บจร สุขพานิช ถ.ด.

² Tasoo Nacora Lonang.

^ε Pra Poa Noome Thele Seri.

^{no}Locontai.

99 Pipeli

ทรงพระนามรามาชิตี^{๑๒} จึงทรงมาสร้างกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ.
๑๘๙๔^{๑๓}

เรื่องของตำแหน่งแห่งที่ของเมืองที่ลาลูแบร์ ระบุว่าข้อ
พิพาทคือเมืองเพชรบุรีอย่างแน่นอน เพราะหนังสือเล่มนี้ของ
ลาลูแบร์ มีแผนที่บอกตำแหน่งไว้ตรงกันที่เพชรบุรีปัจจุบัน และ
เมืองนครไทยก็เช่นกัน

ในคำให้การชาวกรุงเก่า พระราชประวัติของพระ-
ราชบรรพบุรุษของพระรามาชิตีอยู่ท้องพิสดารมากมาย สรุปได้
ว่าเชื้อสายพระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอยู่หัว เคลื่อนลงมาทาง
นครสวรรค์ พิษณุโลก พิไชยบุรี สวรรคบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี^{๑๔}
และระยะที่อยู่พิชัยบุรีนั้นเป็นสมัยของพระอินทราชา ซึ่งมีพระ-
อนุชาทรงพระนามว่า อยู่ทอง เป็นอุปราช พระอินทราชาได้ไป
ซ่อมแซมเมืองเพชรบุรีไว้ อยู่มาพระมหาสีประสูติพระราชโอรส
และชาวเมืองยินดี นำเครื่องอุปโภคที่เบญทองมาถวายมากมาย

^{๑๒}Rhamati londi:

^{๑๓}La Loubere Simon de *op cit.*

^{๑๔}ขจร สุขพานิช ล.ด.

พระราชโอรสจึงได้พระนามว่าอู่ทองเหมือน พระอนุชา ของ พระอินทราชาด้วย และพระอู่ทองที่เป็นพระราชโอรสนั้นต่อมาก็ไปครองเพชรบุรี (โดยที่พระอุปราชมองสั่งให้บุรีต่อไป) อยู่มาที่เพชรบุรีเกิดทุพภิกขภัย ข้าวยากหมากแพง สัตว์พาหนะล้มตาย และชาวเมืองก็เจ็บป่วยล้มตาย พระเจ้าอู่ทองจึงทรงหาที่ตงเมืองใหม่และกัทรงตงเมืองใหม่นั้นเป็นกรุงศรีอยุธยา

จะเห็นว่าเรื่องราวตามทลาลูแบร์บันทึกไว้ และคำให้การชาวกรุงเก่าใกล้เคียงกัน โดยมีข้อแตกต่างอยู่บ้างที่ทลาลูแบร์ข้ามจากนครไทยไปเพชรบุรีทีเดียว อย่างไรก็ตามก็พอสรุปได้ว่า พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทองลงมาจากทางเหนือ และไปอยู่ที่เพชรบุรีก่อนที่จะมาตงกรุงศรีอยุธยา

ทลาลูแบร์เข้ามาประเทศไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์ส่วน คำให้การชาวกรุงเก่าบันทึกมาบันทึกจากการซักถาม ผู้มีความรู้ชาวไทยที่ถูกพม่ากวาดต้อนไปเป็นเชลยคราวเสียกรุงครั้งที่ ๒ สมัยสมเด็จพระนารายณ์และสมัยเสียกรุงครั้งที่สองนั้นห่างกัน ประมาณ ๑๐๐ ปี แต่ความเรื่องเมืองเดิมของพระรามาธิบดีอู่ทองจากปากคำของชาวอยุธยาสองสมัยนั้นก็ตรงกันอยู่ ฉะนั้นถ้าย้อนไปก่อนหน้าทลาลูแบร์อีก ๓๐๐ ปี คือสมัยของพระรามาธิบดีอู่ทองเอง ความเชื่อเรื่องนกคังต้องเหมือนกับคนไทย สมัยสมเด็จพระนา-

รายณ์ และคนไทยสมัยเสียกรุงศรีสองทราบคือ พระรามา
ธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) นี้ ทรงประทับอยู่ที่เพชรบุรีก่อนที่จะ
มาสร้างกรุงศรีอยุธยา

ก่อนที่จะกล่าวถึงเอกสารอื่นต่อไป ใครจะตั้งข้อสังเกต
ไว้ประการหนึ่งว่า หนังสือราชอาณาจักรสยามของลาลูแบร์ระบุ
ว่าพระพนมทะเลศรีเป็นเชื้อสายพระเจ้าพรหมองค์แรก ที่ลงไป
ครองเพชรบุรี และความชอบเข้ากันได้กับตำนานเมืองนครศรี-
ธรรมราช ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“อาทิเดิมว่า พระพนมทะเลศรีมหาสวัสดิ์ทราจิราช-
กษัตริย์พระบรมเชษฐาพระราชกุมาร อันเป็น
พระเจ้าหลานและพระกัลยาพระปู่พระย่ามา ท่าน
มาตั้งอยู่เพชรบุรี ท่านเอาพลมา ๓๓๐๐๐ ช้าง
พังพลาย ๕๐๐ ม้า ๗๐๐ พลอันตามท่านมาเอง
นั้น ๕๔๐๐๐...”^{๑๕}

เมื่อเอาสารสองชิ้นซึ่งคนเขียนมิได้เกี่ยวข้องกันเลย แต่

๑๕ กรมศิลปากร รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช หน้า ๕๒—

กลับบอกข้อของกษัตริย์เพชรบุรีตรงกันเช่นนี้ จึงน่าจะถือได้ว่า
กษัตริย์ที่ไปครองเพชรบุรีองค์แรกทรงพระนามว่า พระพนม
ทะเลศรีมาสวดีทราธิราชจริง

ในเรื่องพระราชประวัติอยู่ทองมาจากไหน เอกสารอื่นๆ
กล่าวต่างกันออกไป กล่าวคือ หนังสือพงศาวดารโยนก และ
พระราชพงศาวดารสังเขปกล่าวว่า “เมื่อราวปีจอจุลศักราช ๕๕๐
(พ. ศ. ๑๗๓๑) มีพระเจ้าแผ่นดินไทยองค์หนึ่งเป็นเชลยวงศ์ของ
พระเจ้าพรมผู้ที่ปราบปรามขอมแผ่อำณาจักรไทย ได้ภาคเหนื
ลงมาจรดแดนทะเลเป็นคราวแรก พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นเชลย
พระองค์ท่านนามว่าพระเจ้าไชยศิริ ครองเมืองไชยปราการ
(เดี๋ยวนี้เป็นเมืองร้างอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย) ต่อมาพวกมอญ
ได้กรีธาทัพเข้ารุกราน พระเจ้าไชยศิริจึงอพยพราษฎรลงมา
ทางใต้เมื่อ ค. ศ. ๑๗๓๑ มาตั้งภูมิลำเนาที่เมืองร้างแห่งหนึ่งชื่อ
ว่าเมืองแปบ อยู่ในแขวงกำแพงเพชร ตั้งเมืองหลวงใหม่เรียก
ว่าเมืองไตรตรึงส์ เชื้อพระวงศ์พระเจ้าไชยศิริได้ครองราชสมบัติ
สืบต่อมาอีก ๔ ชั่วกษัตริย์ ถึงสมัยพระเจ้าอยู่ทอง พระราชมารดา
ของพระเจ้าอยู่ทอง คือ ราชธิดาของท้าวไตรตรึงส์ ส่วนวงศ์

สกุลฝ่ายพระชนกไม่ปรากฏชัด^{๑๖}

ตำนานท้าวแสนปม ก็กล่าวถึงเรื่องเชอสาของพระเจ้า
พรหมอภัยพหนีสักลงมา ใน พ.ศ. ๑๗๓๑ ทำนองเดียวกัน แต่
อ้างว่าพระราชบิดาของพระเจ้าอู่ทองเป็นคนสามัญชื่อนายแสนปม
ซึ่งมีปมเต็มไปทั้งตัว จึงถูกขับออกจากเมืองท่งภรรยาและบุตร
นายแสนปมโศกได้อินทเกรตน์กัณฐิตรีให้ปมหาย มีรูปร่างงดงาม
และสร้างเมืองขึ้นใหม่ ให้ชื่อว่าเทพนคร ท้าวแสนปมขึ้นครอง
ราชสมบัติทรงพระนามว่า พระเจ้าศรีชัยเชียงแสน ส่วนพระ-
ราชโอรสคือพระเจ้าอู่ทอง^{๑๗}

จะเห็นว่าพงศาวดารโยนก พระราชพงศาวดารสังเขป
และตำนานท้าวแสนปม สรุปความลงกันว่า ปีที่เชอสาของ
พระเจ้าพรหมอภัยพลงมาตั้งเมืองไตรตรึงส์ คือ พ.ศ. ๑๗๓๑
ซึ่งก็ตรงกันกับหนังสือเรื่องจุลยุทธการวงศ์ ซึ่งระบุไว้ความว่า

๑๖ รong ศยามานนท์ และวิลาสวงศ์ นพรัตน์ “ประวัติศาสตร์
สมัยกรุงศรีอยุธยา” แด่งงานประวัติศาสตร์เอกสาร
โบราณคดี ๑ เล่ม ๑ หน้า ๗๕

๑๗ ค. หน้า ๗๖

“ศักราช พ.ศ. ๑๗๓๑... มีการอพยพของเชื้อสายพระเจ้าพรหม
ลงมาตั้งที่เมืองไตรตรังส์”^{๑๘}

“แต่หนังสือเก่าอีกเล่มหนึ่งคือ หนังสือสิงหนวัติกุมาร
ระบุศักราชแตกต่างกันออกไปว่า ปิอพยพของพระเจ้าไชยศิริ
(เชื้อสายพระเจ้าพรหม) คือศักราช ๓๖๖ ถ้าจะถือศักราช ๓๖๖
เป็นจุลศักราช ก็เทียบเท่าพุทธศักราช ๑๕๔๑ ต่างกับศักราช
ในจุลยุทธการวงศ์ ถึง ๑๙๐ ปี”^{๑๙}

ถึงแม้ว่าหนังสือสิงหนวัติกุมาร จะเป็นเพียงเสียงเดียวที่
บอกว่า ปิอพยพของเชื้อสายพระเจ้าพรหมคือ พ.ศ. ๑๕๔๓ ใน
ขณะที่หนังสืออื่นๆ คือ จุลยุทธการวงศ์ พงศาวดารโยนก พระ
ราชพงศาวดารสังเขป และตำนานท้าวแสนปมบอกว่า หนีศึก
ลงมา และสร้างเมืองไตรตรังส์ พ.ศ. ๑๗๓๑ แต่หนังสือสิงหน-
วัติกุมารก็มาหนาหนักมากพอสมควรในเรื่องนี้ เพราะผู้แต่งอยู่ใกล้
กับที่เกิดเหตุ คือ เวียงไชยปราการมากกว่าผู้แต่งจุลยุทธการวงศ์
พงศาวดารโยนก พระราชพงศาวดารสังเขป และตำนานท้าว
แสนปม

^{๑๘} บจร สุขพานิช ล.ด. หน้า ๑

^{๑๙} ด.

ใน^{๔๕}ท^๕นจะ^๕ขอ^๕ต^๕งสม^๕ม^๕ติ^๕ฐ^๕า^๕น^๕ว^๕า^๕ เช^๕อ^๕ส^๕าย^๕ของ^๕พระ^๕เจ้า^๕พร^๕หม^๕
 บรร^๕พ^๕บุ^๕ร^๕ษ^๕ของ^๕พระ^๕เจ้า^๕อ^๕ู่^๕ท^๕อง^๕ อ^๕พ^๕ย^๕พ^๕ห^๕น^๕ศ^๕ั^๕ร^๕ู้^๕จ^๕าก^๕ไ^๕ย^๕ป^๕ร^๕า^๕ก^๕าร^๕ใน^๕ปี^๕
 พ.ศ. ๑๕๔๑ และมาอยู่^{๔๖}ที่^{๔๖}ท่า^{๔๖}เสา^{๔๖}น^{๔๖}คร^{๔๖}ห^{๔๖}ล^{๔๖}ว^{๔๖}ง^{๔๖} ส่วน^{๔๖}ปี^{๔๖} พ.ศ. ๑๖๕๑
 น^{๔๖}น^{๔๖} เป็น^{๔๖}บ^{๔๖}ท^{๔๖}ต^{๔๖}ง^{๔๖}เม^{๔๖}อง^{๔๖}ไ^{๔๖}ตร^{๔๖}ต^{๔๖}ร^{๔๖}ง^{๔๖}ส^{๔๖}ท^{๔๖}ป^{๔๖}าก^{๔๖}พ^{๔๖}ร^{๔๖}ก^{๔๖}ศ^{๔๖}ร^{๔๖}า^{๔๖}ว^{๔๖}า^{๔๖} หรือ^{๔๖}ส^{๔๖}ร^{๔๖}ร^{๔๖}ค^{๔๖}บ^{๔๖}ู^{๔๖}ร^{๔๖}
 น^{๔๖}น^{๔๖}เอง^{๔๖} ท^{๔๖}ง^{๔๖}น^{๔๖}โดย^{๔๖}มี^{๔๖}ข^{๔๖}อ^{๔๖}ส^{๔๖}น^{๔๖}บ^{๔๖}สน^{๔๖}น^{๔๖}ค^{๔๖}ง^{๔๖}ต^{๔๖}อ^{๔๖}ไป^{๔๖}

๑. หนังสือสิงหัตถุมารระบุว่า “ข้าพเจ้าไชยศิริอพพ
 ลงมาตั้งเวียงอยู่ ‘ริมแม่น้ำมิง’ เรียกว่าเมืองกำแพงเพชร”^{๒๐}
 ซึ่งมีไชเมืองกำแพงเพชรในปัจจุบัน อันที่จริงเมืองกำแพงเพชร
 เป็นเมืองสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา สมัยสุโขทัยยังไม่ปรากฏ
 ส่วนแม่น้ำมิง หรือแม่น้ำปิงยังเป็นชื่อใหม่ ในรัชกาลที่ ๕ ยุค
 รัตนโกสินทร์เอง ชื่อแม่น้ำปิง ปากน้ำปิงในรัชกาลที่ ๓ เมื่อ
 สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จประพาสเมืองเหนือ ชื่อนี้ยังเป็นชื่อใช้
 เรียกแม่น้ำนั้นอยู่ ยังไม่ใช้เรียกแม่น้ำปิงปัจจุบัน จนถึงรัชกาล
 ที่ ๕ เอง จึงเริ่มใช้ชื่อนี้”^{๒๑} ในรัชกาลสมเด็จพระมหินทรา-
 ธิราชครั้งที่ ๑ ทุระบุษอ ตำบลพิงไว้ว่า “ฝ่ายสมเด็จพระ
 มหินทราธิราช แจกกำหนดว่าทัพกรุงศรีสัตนาคนหุต ยกมายัง

^{๒๐}ดู.

^{๒๑}ดู.

เมืองพระพิษณุโลกแล้ว พระองค์กรีธาพลเสด็จขึ้นไปโดยทาง
ชลมารค ตั้งทัพหลวงตำบลพิง พระยาราม และพระยาจักรี
เป็นกองหน้าขึ้นไปตั้งตำบลวัดจุฬามณี...^{๒๒} ส่วนการที่เราเรียก
ชื่อแม่น้าจากเชียงใหม่ลงมาถึงปากน้ำโพว่า “แม่ปิง” ไม่ทราบ
ว่าเราเรียกเช่นนี้มาตั้งแต่เมื่อใด

สรุปตอนต้นคือ ชื่อแม่น้าพงษ์ แต่เดิมเป็นชื่อที่เรา
ใช้เรียกแม่น้าน่าน

ส่วนเรื่อง “แม่ระมิง” ที่ปรากฏในตำนานสิงหนวัติ
นั้น เจ้าคุณพระยาอนุমানราชธน วินิจฉัยไว้ว่า “...แม่น้า
ระมิงคคคือแม่น้าพงษ์...”^{๒๓} ซึ่งเมื่อรวมคำวินิจฉัยนี้กับข้อสรุป
ข้างบนก็พอจะประมวลได้ว่า ที่ตำนานสิงหนวัติบอกว่า “...พระ
องค์ชัยศรี—ก่ตงบ้านเรือนอยู่ รีม่น้าแม่ระมิงคคทราบถึงสบแม่
ระมิงคค และทรงขนานพระนามพระองค์ว่า พระเจ้าชัยศรีเชียง
แสน”^{๒๔} นั้นหมายความว่า เชื้อสายของพระเจ้าพรหมพระองค์

^{๒๒} กรมศิลปากร พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา

ภาคต้นหน้า ๑๖๓

^{๒๓} พระยาอนุมานราชธน เรื่องของชาติไทย หน้า ๑๐๕

^{๒๔} สงวน โชติสุขรัตน์ แปลและเรียบเรียง ตำนานสิงหนดิ

เมืองโยนกนครชัยบุรีศรีเชียงแสน หน้า ๔๗

หน้าศึกมาตงเมืองใหม่อยู่ริมแม่น้ำนาน

และเมื่อลาลูแบร์บันทึกไว้ว่า เชื้อสายของพระเจ้าพรหม
อพยพลงมาอยู่ที่ท่าเสานครหลวง ดังกล่าวมาแล้วตอนต้น และ
เมื่อความจริงมาถึงในปัจจุบันก็ปรากฏว่า ท่าเสาซึ่งอยู่เหนือตัว
เมืองอุตรดิตถ์ ที่อยู่ริมแม่น้ำนาน จึงทำให้เราสรุปได้ว่าหนังสือ
ของลาลูแบร์ และตำนานสิงหนวัติ กล่าวความลงกันซึ่งสรุปไป
ได้ว่า เชื้อสายของพระเจ้าพรหมอพยพหนีศึกลงมาอยู่ที่ท่าเสา
ริมแม่น้ำนาน

๒. ตำนานสิงหนวัติ กล่าวถึงตอนอพยพออกจากเวียง
ไชยปราการว่า “ส่วนพระองค์ชัยศิริเจ้าก็อพยพครัวลูกเมียหนี
ไป จัดไปหาเวียงโยนนครไชยบุรีศรีช้างแสลงหลวงนั้นก็ไปไม่
ได้ เหตุว่าฝนตกหนัก น้ำแม่กุกกั้นหนื่อนองมากนัก ก็พา
กันพายหนีไปทางตะวันออกล่องไปทางผาหมื่นผาแสน แล้วล่อง
ไปทางตะวันออกเขามพูน คือคอยตัวนั้นก็อยู่ไม่ได้ กลับข้ามศึก
จะตามทัน ก็พากันหนีไปทางวันออกใจ ๆ นานได้เดือน
หนึ่ง...”^{๒๕}

จะเห็นว่าทิศทางการหนี ไปทางตะวันออกและ “ล่อง”

คือตามลำน้ำ ซึ่งก็ต้องลงได้ ถ้าหากหนีด้วยทิศทางเข้้นจริง ก็มีโอกาสที่จะมาถึงท่าเสาซึ่งอยู่ริมแม่น้ำมะระมิงค์ หรือริมแม่น้ำน่านก็ได้ แต่โอกาสจะไปทางแม่น้ำปิงหรือกำแพงเพชรนั้น เป็นไปได้ยากมาก ถ้าหากจะไปทางกำแพงเพชรจริง ก็ควรจะบอกไว้เป็นทำนอง หนีไปทางตะวันตกแล้วลงลงไปตามลำน้ำ

๓. หนังสือของลาลูแบร์บอกว่า พระเจ้าพรหมหรือ พระปฐมสุริยเทพ ครองราชย์ พ. ศ. ๑๖๐๐ จนถึงรัชกาลที่ ๑๑ ก็มีการย้ายนครหลวงไปที่ท่าเสา^{๒๖} และตำนานสิงหนวัตินบอกว่า การอพยพโยกย้ายนี้เกิดในปี พ. ศ. ๑๕๔๑^{๒๗} ซึ่งห่างจาก พ. ศ. ๑๓๐๐ อยู่ ๒๔๑ ปี คงมีกษัตริย์ครองเวียงไชยปราการอยู่ ๑๑ พระองค์ ตามที่ลาลูแบร์ว่า ก็จะเฉลี่ยบทครองราชย์ได้ประมาณ องค์ละ ๑๑-๒๒ ปี ซึ่งเป็นไปได้ แต่หากเราจะยึดว่าอพยพจากไชยปราการของเชื้อสายพระเจ้าพรหม คือ พ. ศ. ๑๗๓๑ ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือพงศาวดารโยนก และพระราชพงศาวดารสังเขป นั้นหมายความว่ากษัตริย์ ๑๑ พระองค์ ต้องครองไชยปราการอยู่นาน ๔๓๑ ปี เฉลี่ยแล้วครององค์ละ ๓๙-๔๐ ปี

^{๒๖} Simon de La Loubere, *op. cit.*

^{๒๗} ขจร สุพพานิช ถ. ด.

ซึ่งเป็นไปได้ยาก ดังนั้นที่ตำนานสิงหนวัติบอกว่าอพยพจากเวียง
ไชยปราการ พ.ศ. ๑๕๔๑ จึงน่าเชื่อถือมากกว่า

นอกจากนี้การที่เราจะยึดเอาว่า พ.ศ. ๑๕๔๑ เป็นปี
อพยพจากไชยปราการ และ พ.ศ. ๑๗๓๑ เป็นปีอพยพมาตั้ง
เมืองไตรตรึงส์นั้น ยังสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางลุ่มแม่น้ำเจ้า-
พระยาด้วย กล่าวคือ “แถวอูตรดิตถ์ (ท่าเสา) คงเป็นนอก
เขตแคว้นของอาณาจักร ‘ลอร์รัฐ’ ซึ่งหนังสือสิงหวัติกุมารระบุ
ไว้ และท่านก็พักพิงอยู่ที่นี่ ๑๐ ชั่วกษัตริย์ (ตามหลักฐานระบุว่า)
ไม่เข้าบุกโครมคราม (จากไชยปราการ) ข้ามแคว้น, ของผู้อื่น
ลงมา (ตั้งเมืองไตรตรึงส์) หนึ่”^{๒๔}

เรื่องของอำนาจในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งทำให้
พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทองต้องหยุดยั้งแค่ท่าเสา^{๒๕} ยังมี
หลักฐานที่น่าสนใจคือ จารึกดงแม่นางเมือง ที่ อ. บรรพตพิสัย
จ. นครสวรรค์ ซึ่งเป็นจารึกของกษัตริย์ “ศรีธรรมมาโสศ”
กษัตริย์วงศ์นันทมหาราชพระนาม “ศรีธรรมมาโสศ” แม้ในจารึก
หลักฐาน^{๒๔๖} พระนาม^{๒๔๗} ถึงสองพระองค์ และต่อไปจะมีปรากฏใน
จารึกทางนครศรีธรรมราชอีก^{๒๕} จารึกดงแม่นางเมืองนี้ ทำให้

^{๒๔๕} ด. ข้อความในวงเล็บเป็นของผู้เขียน.

^{๒๔๖} ยอร์ช เซเดส์ ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๒ หน้า ๓๗

เราทราบว่าเป็นปี พ. ศ. ๑๗๑๐^{๓๐} บริเวณนั้นอยู่ในอำนาจของ
พระเจ้าศรีธรรมาสโก^{๓๑}

อย่างไรก็ตามจารึกนกระบุแต่เมื่อ พ. ศ. ๑๗๑๐ ส่วน
ก่อนหน้านั้น คือ ตอนทเขยสายของพระเจ้าพรหม อพยพจาก
ไชยปราการ พ. ศ. ๑๕๑๑ กษัตริย์วงศ์นั้นจะอยู่แถบนั้นแล้วหรือ
เปล่า เรายังไม่อาจทราบสาเหตุแน่นอน แต่มีเค้าเงื่อนอยู่บ้างใน
หนังสือของลาลูแบร์ ที่ว่า “พระพนมทะเลศรี จำเป็นต้อง
อพยพพลเมืองติดตามพระนางค์ ไปยังนครไทยใน พ. ศ. ๑๗๓๑^{๓๒}
และจากคำว่า “จำเป็น” นั้นเอง ทำให้เราอาจสันนิษฐานได้ว่า
อาจเพราะเกิดสงครามก็ได้ และยังแน่ใจยิ่งขึ้นเมื่อพบว่า ราช-
วงศ์ “ศรีธรรมาสโกราช” ที่มีอำนาจอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา
พ.. ๑๗๑๐^{๓๓} ตามจารึกดงแม่นางเมืองนั้น ก็ต้องย้ายไปเหมือนกัน

^{๓๐}ในจารึกระบุว่ามีมหาศักราช ๑๐๘๙

^{๓๑}คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ ประชุม
ศิลาจารึก ภาคที่ ๓ หน้า ๑๓

^{๓๒}Siman de La Loubere *op. cit.* “Pua Poa Noome Thele
Seri obligated all his people in 1731,

^{๓๓}Obligated.

กล่าวคือ ต้องย้ายจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาไปครองตามพรลิงค์
หรือนครศรีธรรมราช กล่าวคือจารึกวัดหัวเวียงระบุว่า พระเจ้า
จันทรภาณุ ศรีธรรมราช ครองตามพรลิงค์อยู่แล้วใน พ. ศ. -
๑๗๗๓^{๓๕} โดยเป็นเชื้อสายของพระเจ้าศรีธรรมมาโสกราชผู้เป็น
ต้นวงศ์

พลังอำนาจที่ทำให้ ศรีธรรมมาโสกราชต้องอพยพลงใต้
และทำให้เชื้อสายพระเจ้าพรหมต้องทิ้งท่าเสานครหลวง หลัง
จากอยู่มาถึง ๑๙๐ ปี ก็เห็นแต่จากขอมเท่านั้น ในขณะที่
ทางขอมพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ผู้เข้มแข็ง เพิ่งขึ้นครองราชย์
ใหม่ ๆ พระองค์ครองราชย์อยู่ระหว่าง พ. ศ. ๑๗๒๔—๑๗๖๒^{๓๕}
และในตอนต้นนครอรัญญะสมบัตินี้ พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ทรง
ขยายพระราชอำนาจ ครอบคลุมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยทั่วไป
ศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์ในบริเวณนครศรีไชยบุรี กับบอก
ชัดแจ้งว่าในลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีเมืองสำคัญเห็นชื่อ ลพบุรี,
สุวรรณปุระ, สามพูก ราชบุรี เมืองสิงห์ และเพชรบุรี^{๓๖}

^{๓๕} ยอร์ค เชเดิล ถ. ด.

^{๓๕} Hall D. G. E. *A history of South East Asia* p. 739

^{๓๖} คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารประวัติศาสตร์ ถ. ด. หน้า

เมื่อเป็นเช่นนี้พระองค์น่าจะทรงเป็นสาเหตุให้เชื้อสาย พระเจ้า-
พรหม และกษัตริย์วงศ์ที่ขอบทรงพระนาม “ศรีธรรมมาโศก-
ราช” ต้องอพยพกันครั้งใหญ่ด้วย

จากท่าเสานครหลวงเชื้อสายของพระเจ้าพรหม ก็อพยพ
ลงมานครไทยในปี พ.ศ. ๓๗๓๑^{๓๗} เพื่อหนีพระเจ้าไชยวรมน
ที่ ๗ ดังกล่าวแล้ว และคงจะด้วยเหตุที่กองทัพของพระเจ้าไชย
วรมันที่ ๗ มิได้มาอยู่ติดพันทีเดียว แต่คงจะเป็นในรูปมาแล้วก็
ผ่านไป จึงทำให้เชื้อสายของพระเจ้าพรหม ออกจากนครไทย
มาสร้างเมืองไตรตรึงส์ได้ ตามที่กล่าวไว้ในพระราชพงสาวดาร
สังเขปและพงสาวดารโยนกในปี พ.ศ. ๑๗๓๑ นั้นเอง ต่อจาก
ไตรตรึงส์^{๓๘} เชื้อสายของพระเจ้าพรหมซึ่งเป็นพระราชบรรพบุรุษ
ของพระรามาริบัติอยู่ทอง ก็สามารถเคลื่อนลงมาได้อย่างรวดเร็ว
เพราะราชวงศ์เจ้าของเดิมของลุ่มน้ำเจ้าพระยา ที่ปรากฏอยู่ตาม
จารึกตงแม่น้ำเมืองก็ต้องหนีพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ลงไปอยู่
นครศรีธรรมราชแล้ว และพระเจ้าไมยวรมันที่ ๗ เอง ในระยะ
หลังก็ต้องทุ่มเทความสนใจและกองทัพไปทางจามปา แนวทาง
การอพยพของพระราชบรรพบุรุษ ของพระรามาริบัติอยู่ทองตอน^{๓๙}

^{๓๗} Simon de La Loubere. *op. cit.*

“เมืองสิงห์” ซึ่งคำให้การ ขาวกรุงเก่าระบุว่าพระเจ้าอู่ทองประทับอยู่ที่นั่นก่อนจะไปประทับที่เพชรบุรี

แต่สำหรับปรากฏการณ์ทางสนนนิษฐานได้อีกว่า อาจสร้างขึ้นหลังจากพระเจ้าอู่ทองไปอยู่เพชรบุรีแล้วก็ได้ โดยสร้างขึ้นสมัยทำอู่ทององค์อนุชาของพระอินทราชา ซึ่งมีปรากฏในคำให้การขาวกรุงเก่า และทำอู่ทององค์นี้ยังคงครองสิงห์บุรีต่อไปหลังจากพระเจ้าอู่ทองเฝ้าพระอินทราชา เสด็จไปประทับที่เพชรบุรีแล้ว

นอกจากคำให้การขาวกรุงเก่า และหนังสือราชอาณาจักรสยามของลาลูแบร์ ซึ่งยืนยันว่าพระเจ้าอู่ทองประทับอยู่ที่เพชรบุรี ก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยาแล้ว ยังมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วยอีก ๓ ชิ้น คือ

๑. ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช มีกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างท้าวศรีธรรมมาโสกราช กษัตริย์นครศรีธรรมราชกับท้าวอู่ทอง ซึ่งปกครองดินแดนเหนืออาณาจักร นครศรีธรรมราชขึ้นมา ตำนานนี้กล่าวว่า ท้าวศรีธรรมมาโสกราช “...มีตราไปถึงเมืองขึ้นทั้ง ๑๒ นักษัตริย์มาทำบุญฉลองพระธาตุซึ่งปรากฏไปถึงท้าวพิไชยเทพเนียงกวา ผู้เป็นบิดาท้าวอู่ทอง (ซึ่งภายหลังได้เป็น) เจ้ากรุงศรีอยุธยา ท้าวอู่ทองยกไพร่พลยี่สิบ

แสนเจ็ดพันสามร้อย มาตั้งอยู่ริมแม่น้ำแห่งหนึ่ง มีพระราชสาร
มาถึงพระญาศรีธรรมมาโสกราช ๆ ก็จัดเอาพลเมืองไทยสิบแสนเจ็ด
พันสามร้อยเท่ากับพลท้าวอุทองยกไปตั้งทำกำเ ร ท้าวอุทองยกไป
ตั้งบางตถาร... แลทหารทัพหน้าทั้งสองฝ่ายรบกัน ไพร่พลทง
สองฝ่ายล้มตายเป็นอันมาก พระญาศรีธรรมมาโสกราชดำริห์ใน
พระไทยว่าตัวเรา^๕ ได้สร้างพระเจดีย์... ได้จำแนกแจกทานเป็น
อันมาก แลทำศึกกับรพลล้มตายก็จะเป็นนาระเวรไปเป็นอันมาก
จะขอเป็นไมตรีนั่งอาสน์เดียวกันกับท้าวอุทอง เจริญความกัน
แล้ว ต่างองค์ต่างยกไพร่พลคืนเมือง ”^{๓๕}

ในตอนนั้นน่าสังเกตประการหนึ่งว่า กษัตริย์ผู้ครองเพชร
บุรีน่าจะมีหลายองค์ เพราะได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่าหนังสือราช
อาณาจักรสยามของลาลูแบร์ และตำนานเมืองนครศรีธรรมราช
ระบุไว้ตรงกันว่า ทรงพระนาม พระพนมทะเลศิริ และลาลูแบร์
ยังกล่าวต่อไปด้วยว่า กษัตริย์ที่ครองเพชรบุรี มี ๔ องค์ ๆ ที่ ๔
คือ พระรามาริขิตอุทอง มาในตอนนี้จะเห็นว่าตำนานพระธาตุ

^{๓๕} กรมศิลปากร รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช หน้า ๘๔

เมืองนครศรีธรรมราช ก็กล่าวถึงผู้มีอำนาจเหนือดินแดนส่วน
เหนืออาณาจักรนครศรีธรรมราชอีกสองพระองค์ คือพระราช
บิดา ทรงพระนามท้าวพิไชยเทพเชียงภา และพระราชโอรส
ทรงพระนามท้าวอุทอง และบอกให้เข้าใจได้ว่า ท้าวอุทองพระ
องค์นี้ คือพระรามาชิตู้ทองผู้ทรงสร้างกรุงศรีอยุธยา เป็นอัน
ว่าถ้ากษัตริย์ปกครองเพชรบุรีตอนนั้นมอยู่ ๔ พระองค์ ตามที่หนังสือ
ของลาลูแบร์กล่าวไว้ เราจะพอจะทราบพระนามแล้วถึงสาม
พระองค์คือ

พระพนมทะเลศรี, ท้าวพิไชยเชียงภา ท้าวอุทอง
โอรสท้าวพิไชยเชียงภา

๒. ดำเนินเมืองนครศรีธรรมราช ในตำนานเล่มนี้
ระบุละเอียดลงไปอีกว่า เมื่อท้าวอุทองและท้าวศรีธรรมโศกราช
เป็นไมตรีกันแล้วนั้น ก็มีการกำหนดเขตแดนกันด้วย กล่าวคือ
ในตำนานกล่าวว่า “ท้าวอุทองยกพระหัตถ์ป้องขวาขึ้นขวา แต่
เทียมแท่นศิลานไป ฝ่ายทักษิณเป็นแดนพระเจ้าศรีธรรมโศกราช
แต่เทียมแท่นศิลานไปฝ่ายอุดรเป็นแดนท้าวอุทอง และเดชโพธิ
สมภารของท้าวอุทอง พญาศรีธรรมโศกราช ไม่ทั้งปวงก็แหวก

ออกครานันต์^{๕๐} นอกจากนั้น, ในตำนานฉบับนี้ยังกล่าวถึงพระ-
 นาม “ จันทรภาณุ ” ซึ่งจารึกวัดหัวเวียง ไชยา ระบุว่าเป็
 กษัตริย์นครศรีธรรมราชอยู่แล้ว ในปี พ. ศ. ๑๗๗๓ โดยตำนาน
 เมืองนครศรีธรรมราชกล่าวว่า ถ้าสนบุญพญาศรีธรรมโศกราช
 แล้ว เชื้อฝากพระนางพญาศรีธรรมโศกราช และทงพญาจันทร
 ภาณุ พญาพงศ์สุราหะ ผู้น้อยทง ๒ ด้วย^{๕๑} เมื่อพระเจ้าจันทร
 ภาณุเป็นกษัตริย์ อยู่แล้วในปี พ. ศ. ๑๗๗๓^{๕๑} และพระเจ้า
 อู่ทอง ทำสงครามกับพญาศรีธรรมมาโศกราชก่อน พระเจ้า
 จันทรภาณุ จะได้เป็นกษัตริย์ เช่นนั้นก็แสดงว่าพระราชบรรพ
 บุรุษของพระเจ้าอู่ทอง ลงมาถึงเพชรบุรีก่อน พ. ศ. ๑๗๗๓ นั้น
 คือ นับแต่สร้างเมืองไตรตรึงส์ พ. ศ. ๑๗๓๑ จนอพยพถึง

^{๕๐} ด. หน้า ๕๑ ดร. ขจร สุขวานิช กล่าวว่า มหาทองสีบ
 สุภะมารค อดีตผู้แทนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้ความเห็น
 ว่าแนวเขตแดนอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีแนว
 ต้นไม้แนวหนึ่งเอนไปทางใต้ อีกแนวหนึ่งเอนไปทางเหนือ

^{๕๑} ยอร์ช เบเคส์ ล. ค. หน้า ๓๑

^{๕๒} กรมศิลปากร ล. ค. หน้า ๕๑-๕๒

เพชรบุรี พระราชบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทองใช้เวลาประมาณ ๔๐ ปี เท่านั้น

แต่กรรไกรเวลาน้อยเช่นนี้ก็น่าจะเป็นไปได้ เพราะเป็น ระยะที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปราศจากผู้มีอำนาจยึดครองโดยแท้จริง เนื่องจากเจ้าของเดิมถูกพระเจ้าไชยวัฒน์ที่ ๗ กวาดล้างไปแล้ว ทำให้ปราศจากผู้ขัดขวาง จะอพยพไปทางไหนก็ทำได้ทันที และ อีกประการหนึ่ง อาจเนื่องจากต้องการหนีอำนาจของสุโขทัย ซึ่ง ประกาศอิสรภาพเมื่อ พ. ศ. ๑๗๖๒ และมีอำนาจมากบนทุกที่ แต่ที่หนีอำนาจของสุโขทัยลงมาได้แค่เพชรบุรี เพราะได้ลงไป จากนนักเป็นเขตของ ท้าวศรีธรรมมาโศกราชในที่สุด เพชรบุรี ก็ถูกผนวกเข้าในอาณาจักรสุโขทัย ในสมัยของพ่อขุนรามคำแหง มหาราช ดังที่เราทราบกันอยู่แล้วจากจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑

๓หลักฐานของจีน ทางจีนบันทึกไว้ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๓๗ ว่า เจ้านครเพชรบุรี^{๔๓} ส่งทูตนำบรรณาการ

^{๔๓}อาจารย์ ดร. ขจร สุขพานิช ให้สังเกตว่า จีนเรียกเจ้านคร เพชรบุรีว่า "The Ran-mu-ting . of the city of ch'a-pu-li (ibid) ส่วนชาวสุโขทัยจีนเรียก "The King (Wang) of Hsien, Kan-mu ting" (ibid.) แสดงความแตกต่างกัน ชัดเจน

ไปถวาย^{๔๔} แสดงว่าระยะนั้นเพชรบุรีมีความสำคัญมาก และคงได้สันนิษฐานไว้แล้วว่า พระพนมทะเลศรี ลงมาอยู่เพชรบุรีก่อน พ.ศ. ๑๗๗๓^{๔๕} ดังนั้นเจ้าเมืองเพชรบุรีจึงกล่าวถึงนกค้อท้าวอุทององค์ใดองค์หนึ่งในสามองค์หลังที่ครองเพชรบุรีนั่นเอง และน่าจะเป็ท้าวอุทององค์ที่รบกับท้าวศรีธรรมโศกราช หรือท้าวอุทององค์ถัดต่อไปอีก เพราะการรบครั้งนี้เกิดก่อนสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ คือก่อน พ.ศ. ๑๗๗๓ ซึ่งห่างจากสมัยที่จับันท้าวติตโตไมตรีกันลง ๖๔ ปี และด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่น่าเชื่อในข้อที่ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวว่า ท้าวอุทององค์ที่ทำศึกกับท้าวศรีธรรมโศกราชเป็น พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็หมายความว่าพระองค์จะต้อง มีพระชนมายุอย่างน้อย ๒๐ พรรษาในปี พ.ศ. ๑๗๗๓ เพราะการรบของพระองค์เกิดก่อนนั้น และพระองค์จะต้องมาสร้างกรุงศรีอยุธยา และสวรรคต พ.ศ. ๑๗๑๒^{๔๕} รวมพระชนมายุประมาณ ๑๕๙ พรรษา ซึ่งเหลือเชื่อ

^{๔๔}E. Thadens Flood *Sukho thai-Mongol Relation* p.223

^{๔๕}กรมศิลปากร พระราชพงศาวดารกรุงสยาม จากต้นฉบับที่เป็นสมบัติของบริติชมิวเซียมกรุงลอนดอน หน้า ๒๓

และพระนามท้าวอุทอง^๕ อาจใช้เรียกกษัตริย์เพชรบุรี^๕
ทั้งสี่พระองค์เลย ก็ได้เพราะคำให้การชาวกรุงเก่าอ้างว่าผู้ม
ปกครองเพชรบุรีพระองค์แรก ทรงพระนามท้าวอุทอง และยัง
บอกให้ทราบด้วยว่า ท้าวอุทองที่จะครองสิ่งบุรีต่อไปก็มีอีกองค์
หนึ่งและอาจด้วยเหตุที่พระนามท้าวอุทอง”^๕ นใช้เรียกกษัตริย์
หลายพระองค์เองจึงทำให้คำให้การชาวกรุงเก่าสับสน และอ้าง
ว่ากษัตริย์ทรงเพชรบุรี^๕พระองค์เดียวคือ ท้าวอุทอง

เมืองเพชรบุรี ถูกผนวกเข้าไว้ในอาณาจักรสุโขทัยระ-
หว่าง พ.ศ. ๑๘๓๗-๑๘๔๒ เพราะว่า พ.ศ. ๑๘๓๗ จินยังระบุ
ว่าเจ้านครเพชรบุรีส่งของไปเป็นบรรณาการอยู่ตั้งกล่าวมาแล้ว แต่
พ.ศ. ๑๘๔๒ จินกับบันทึกว่า ส่งมิให้เจ้ากรุงสยาม (สุโขทัย)
ทำร้ายชนชาวมะละกา ตามสัญญาที่สยามให้ไว้^{๕๖} ทั้งนี้แสดง
ว่าก่อน พ.ศ. ๑๘๔๒ สุโขทัย มีอำนาจครอบคลุมเพชรบุรีแล้ว
จึงสามารถไปปรุกรามมะลายได้

ถัดจากเพชรบุรี^{๕๗} ก็หมดปัญหาเพราะเอกสารหลักฐาน
ต่าง ๆ แสดงไว้ตรงกันว่า พระรามธิบดีอุทอง ทรงมาประทับ

^{๕๖}E. Thadeus Flood *op. cit.*

อยู่ทวงเวียงเล็ก ๓ ปี แล้วจึงประกาศตั้งกรุงศรีอยุธยา เมื่อจุล-
ศักราช ๗๑๒ (พ.ศ. ๑๘๙๓) ปีขาล โทศก วันศุกร์ ขึ้น ๖
ค่ำ เดือน ๕ เพลา ๓ นาฬิกา ๙ บาท ^{๔๗} ยกเว้นหนังสือของ
ลาอูแบร์ ซึ่งระบุว่า พ.ศ. ๑๘๙๔ และมีแปลที่ปุมโหรีระบุว่า
ว่า มีการตั้งกรุงศรีอยุธยาหนที่ ๒ อีก หลังจากตั้งครั้งแรกแล้ว
ไม่นานนัก

สรุปเหตุการณ์ตามทฤษฎีตามลำดับเวลาที่จะได้ดังนี้
คือสมัยพระเจ้าพรหม ครองไชยปรากฏ พ.ศ. ๑๓๐๐

หนีข้าศึกไปตั้งทำเสนาครหลวง พ.ศ. ๑๕๔๑

หนีพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ไปนครไทยและตั้งเมืองไตร-
ตรังศรี พ.ศ. ๑๗๓๑

อพยพเรื่อยลงไปถึงสิงห์บุรี

^{๔๗} กรมศิลปากร ถ. ต. หน้า ๗๑, องค์การคำของคุรุสภา
“พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐ
ประชุมพงศาวดารเล่ม ๑ หน้า ๑๓๑; กรมศิลปากร
พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ภาคต้น
หน้า ๙๘

พระพนม ทะเลศรียอกจากสิงห์บุรี ไปเพชรบุรีก่อน

พ.ศ. ๑๗๗๓

ถูกผนวกเข้าด้วยอาณาจักรสุโขทัยระหว่าง พ.ศ. ๑๘๓๗

—๑๘๔๒

เกิดทุพภิกขภัยในเพชรบุรี พระเจ้าอยู่ทองจึงไปสร้างอยุธยา
เป็นทางการ พ.ศ. ๑๘๔๓

แต่เท่าที่เสนอมานี้ยังไม่กระจ่างพอในบางแห่ง เช่น
ทำไมขุนหลวงพะงั่วซึ่งเป็นพระเชษฐา จึงประทับอยู่ที่สุพรรณบุรี
ระยะที่พระรามาธิบดีอยู่ทรงสร้างกรุงศรีอยุธยาแล้ว จะเป็นเพราะ
ประทับอยู่ที่นั่นมาก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาหรือไร และทำไมจึงไป
ประทับอยู่ที่นั่น เรืองนามเคาเงอนอยู่ข้างใน พระราชพงศาว-
ดารกรุงสยามจาก ต้นฉบับที่เป็นสมบัติของกษัตริย์มิวเซียมซึ่งกล่าว
ไว้คล้ายคลึงกันในทางพงศาวดารเห็นว่า “เบื้องว่ากัมพูประเทศ
นั้น พระเจ้าแผ่นดินทิวศต หาพระวงศ์มิได้ ขนท่งปวงจึงยก
เจ้าอยู่ทองอันเป็นบุตรโอรสผู้เสวยราชย์มากราบเสวยถวัลย์ราชครุ
นั้นบังเกิด เกิดไขทรพิกนักราชท่งปวงล้มตายเป็นอันมาก
พระองค์จึงยังเสนา และอพยพรามาจากเมืองแต่เพลารাত্রี
กาล ไปโดยทักษิณทิศเพื่อจะหนีห่าและพระเชษฐาเท่านั้นเข้า

พักพลปรกติอยู่ในประเทศเมืองสุพรรณบุรี แต่พระเจ้าอยู่ทงนั้น^๕
 ยাত্রาพลรอมแรมไปหลายราตรี จึงพบแม่น้ำใหญ่ แล้วเห็นเกาะ
 หนึ่งเป็นปริมณฑล^{๔๘} ซึ่งจะหมายความว่า เมื่อตอนพระเจ้าอยู่
 ทงเสด็จออกจากเพชรบุรี^๕ พระเชษฐาทรงแฉะประทับอยู่ที่
 สุพรรณบุรี ได้หรือไม่ หรือจะหมายความว่าอย่างอื่น ซึ่งเรื่องน
 น่าจะได้ศึกษากันต่อไป

^{๔๘}กรมศิลปากร พระราชพงศาวดารกรุงสยามจากต้นฉบับ
 ที่เป็นสมบัติของบริติชมิวเซียม กรุงลอนดอน หน้า

บรรณานุกรม

ขจร สุขพานิช เรื่องความสำคัญของจังหวัดชัยนาท ใน
ประวัติศาสตร์ไทย ในการ สัมมนาโบราณคดี ที่
จังหวัดชัยนาท พ. ศ. ๒๕๑๐ (เอกสารอรรถสํานา)
หน้า ๓

ขจร สุขพานิช เรื่องความสำคัญเขตจังหวัดชัยนาท ในด้าน
ประวัติศาสตร์ไทย “หัวข้ออภิปราย (ที่จังหวัด
ชัยนาท พ. ศ. ๒๕๑๐)” (เอกสารอรรถสํานา)
หน้า ๔

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี
ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๕ โรงพิมพ์สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี ๒๕๐๓, หน้า ๒๙๑ ภาพ
ประกอบ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชหัตถเลขา
คราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือในรัชการที่ ๕ โรง
พิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย ๒๔๙๒, หน้า ๗๔

เซเดส, ยอร์จ ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๒ ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ศิริพร ๒๕๐๔, หน้า ๔๐ ภาพประกอบ

รอง ศยามานนท์ และวิลาสวงศ์ นพรัตน์ “ประวัติศาสตร์
สมัยกรุงศรีอยุธยา”

แถลงงานประวัติศาสตร์เอกสารโบราณคดี ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑

มกราคม ๒๕๑๐ โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายก

รัฐมนตรี ๒๕๑๐, หน้า ๑๕๓ แผนที่ประกอบ

วชิรญาณ หอพระสมุด พระธรรมเทศนาบวรพระราชประวัติ

พระธรรมเทศนา พระราชพงศาวดารสังเขป

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ๒๔๖๙, หน้า ๔๓

วิเชียร ปรีชา, พระ พระราชพงศาวดารเหนือ โรงพิมพ์ไทย

เกษม ๒๕๐๑, หน้า ๕๑

กรมศิลปากร, คำให้การชาวกรุงเก่า โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน

๒๕๐๙, หน้า ๒๒๗

กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารกรุงสยาม จากต้นฉบับ

ที่เป็นสมบัติของ บริษัทมิวเซียมกรุงลอนดอน

ค้างหน้า ๒๕๐๗, หน้า ๔๗๓

กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา

ภาคต้น โอเดียนส์ไตร์ ๒๕๔๕, หน้า ๖๖๐

กรมศิลปากร, **รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช** โรงพิมพ์

รุ่งเรืองรัตน์ ๒๕๐๕, หน้า ๒๕๓

สงวน โชติสุวรรณ์ **ตำนานสิงหนดิ เมืองโยนกนครชัยบุรี**

ศรีเชยงแสน สงวนการพิมพ์ ๒๕๐๒, หน้า ๕๖

องค์การคำของคุรุสภา **ประชุมพงศาวดารเล่ม ๑** ศึกษาภัณฑ์

พานิช ๒๕๐๗, หน้า ๓๐๗

พระยาอนุนามราชชน, **เรื่องของชาติไทย** โรงพิมพ์ประจักษ์

วิทยา ๒๕๑๓, หน้า ๑๙๑

Flood, E Thadens, *Sukhothai-Mongol Relations: A Note
an Relevant Chinese and Thai Sources* (with
Translations), reprinted from the Journal of
Siam Society Vol. LVII Part 2. July 1969,
257 p. p.

Hall, D.G.E. *A History of South East Asia* It Mar-
tin's Press, 1955, 807 p. p. map, illust

La Loubere, Simonde, *The Kingdom of Siam* Oxford
University Press, 1966, 260 p. p. map, illust.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 10110 โทร. 2584002-3

959.3 ข129ก ร.2

ขจร สุขพานิช.

กรุงยโสธร นครธมในประวัติศาสตร์

SWU31011102370921

